

Speiler Stortinget og partiene folket?

Representativitet i Stortinget 1945-2017 målt med navnemetode

Oppdatert 31. januar 2018

Av Torleif Johnsen, Cand.polit.

Sammendrag:

I denne artikkelen analyseres sammensetningen av Stortinget 1945-2017 i forhold til landets befolkning på to navne kategorier – andelen med siste navn i navnerekkefølgen som ender på *sen* mot øvrige etternavn. I hvilken grad speiler partigruppene og Stortinget som helhet befolkningen på de to navne kategoriene, og hva kan man eventuelt lese ut av det?

Funnene drøftes i lys av etablert teori og forskning på representativitet og navn.

Undersøkelser av deskriptiv representativitet i Stortinget benytter tradisjonelt lange tidsserier av kategorier som kjønn, alder, utdanning og yrkesbakgrunn. Navnemethoden kan tilføre studier av representativitet noe mer.

Sen-navn var kraftig underrepresentert på Stortinget i alle periodene 1945-97. Fra valget i 1997 har sen-navn vært representert som i befolkningen, og til dels litt kraftigere, mens andelen blant de innvalgte i 2017 er lavere enn i befolkningen. Utviklingen skjedde i fire partier ganske parallelt ved århundreskiftet. Samtidig som partienes medlemstall ble kraftig redusert fra midten av 1980-årene, så gjenspeilet Stortinget befolkningen på de to navne kategoriene i tiltagende grad og i stortingsperioden 2013-17 speiler Stortinget landets befolkning bedre enn noen gang på disse navne kategoriene.

Rekrutteringen til Stortinget er bred og representativ, noe som er viktig for tillit og legitimitet og et kjennetegn på et velfungerende demokrati.

Et spørsmål reiser seg: Er navnemethoden bare enda en indikator å måle sosial gjenspeiling på, eller har den merverdi - eller måler den kanskje noe annet? Med bruk av denne metoden framkommer til dels andre mønstre enn etablert forskning på representativitet har vist, og avdekker en klar utvikling som er godt egnet for drøfting. Det pekes på en rekke mulige forklaringer på mønstre og utviklingen av navnefordelingen i norsk politikk, blant annet ut fra

mulig samvirkning av utviklingen innad i - og mellom - ulike partier, demografisk ulikhet mellom valgdistrikter og selve valgordningen.

Undersøkelsen og artikkelen er også en kontroll av norsk valgforskning. Navnemønstret på Stortinget, og endringene i dette, systematiseres i denne artikkelen for første gang og drøftes blant annet i forhold til etablert forskning på representativitet. Også på variabelen navnekategori gjenspeiler rekrutteringen til Stortinget befolkningen i økt grad, og støtter etablert forskning på annen type representativitet. Det norske demokratiet anses legitimt og velfungerende. I alle fall de siste 20 årene, for målt med navnemetoden kan det hevdes at overgangen fra embetsmannsstaten til representativt folkestyre varte mer enn 100 år, til årtusenskiftet.

Nøkkelord:

Deskriptiv representativitet. Navnemetode. Stortinget.

Innledning

«Vi må sikre bred og representativ rekruttering til politikken. Folkestyret bygger jo på nettopp det», skriver daværende stortingspresident Dag Terje Andersen (2012) og inviterer til debatt om demokratiets hovedutfordringer.

I moderne demokratier forventes det at de folkevalgte skal fange opp signaler fra «grasrota», og de folkevalgte forsamlinger skal gjenspeile den sosiale sammensetningen til folket de er valgt til å representere. I denne artikkelen publiseres for første gang grad av representativitet på Stortinget målt med navnemetode, ved at sammensetningen av Stortinget 1945-2017 i forhold til landets befolkning etter to navnekategorier sammenstilles: andelen med siste navn i navnerækkefølgen som ender på *sen*¹ mot øvrige etternavn.

Dag Terje Andersen ser tre hovedutfordringer for demokratiet i Norge; det gjelder folkelig deltakelse i valg, representativ rekruttering til politikk og myndighetsutøvelse.

Vi må for det første opprettholde en aktiv folkelig deltagelse i politiske prosesser.

Grunnloven, demokratiet og menneskerettighetene må ikke tas for gitt, men vernes og styrkes kontinuerlig gjennom oppslutning ved valg. Derest må vi sikre en bred og representativ rekruttering til politikken. Folkestyret bygger jo på nettopp det.

¹ Takk til Jørgen Ouren i Statistisk sentralbyrå, som har vært svært behjelpelig med å framskaffe tall for navnefordelingen i befolkningen over tid; andelen med «siste navn i navnerækkefølgen som slutter på sen» i befolkningen.

Stortingsvervet må forbli et tillitsverv og ikke en karrierevei. Den tredje utfordringen jeg vil trekke frem er flyttingen av stadig flere beslutninger til forvaltningen og byråkratiet. Det utgjør på sikt en trussel mot folkevalgt makt. (Andersen 2012).

Rekrutteringen til Stortinget er hovedfokus i denne artikkelen.

David van Reybrouk (2014) finner at en rekke vestlige demokratier lider av et demokratisk utmattelsessyndrom, som blant mange forhold inkluderer mistro til demokratiet og rekrutteringsvansker. De siste årenes ulike folkelige oppstander i mange europeiske land er også uttrykk for avstand mellom «folk flest» og de styrende sosiale, økonomiske og politiske klassene/elitene/aristokratiene. Britenes «leave» i folkeavstemningen om utmelding av EU ses også i lys av denne utviklingen, Gudmund Hernes skriver det slik:

Det engelske klassesamfunnet, der elite og marginaliserte gjensidig forakter hverandre, veltet *the establishment's* prosjekt. De utsatte, med lav utdanning, lav inntekt og høy ledighet gikk mot. (...) Valget viste at eliten ikke skjønner den verdenen den har skapt. Den har tegnet globalisering og liberalisering som selveste Fremtiden: en verden som er flat, med en kunnskapsøkonomi drevet av finanskapital uten grenser og innovasjoner uten opphør. (...) Brexit var også et votum for velferdsstaten – en velferdsstat som ble reist for å avbøte armoden industrialismen skapte. (Hernes 2016).

I norsk statsvitenskap er det en etablert sannhet at representativiteten er høyere i egalitære Norge enn i andre land. Ut fra lange tidsserier med stortingsrepresentantenes sosiale og økonomiske status, kjønn, alder, utdanning og yrkesbakgrunn måles utviklingen av deskriptiv representativitet i forhold til befolkningen. Hanne Marte Narud og Henry Valen viser til at valgoppslutningen er relativt høy og at folk flest deltar, selv om partienes rolle er blitt svekket og det kan være grunn til å frykte politisk likegyldighet og synkende valgdeltakelse. Hva gjelder meningsrepresentasjon, så representerer de folkevalgte folkeviljen, for partiene har evnet å forankre de politiske ideer i folkemeningen (Narud og Valen 2007).

Interesse- og idépartiene har i Norge gjennom siste hundreåret i ulik grad utviklet seg fra elite- og klassepartier til massepartier (folkepartier), og senere til catch-all partier og kartellpartier.

Elin Haugsgjerd Allern, Knut Heidar og Rune Karlsen avsluttet i 2015 en studie, påbegynt av Hanne Marte Narud, av partiene i Norge gjennom de 25 årene fra 1990-2015. Studien konkluderer blant annet med at partimedlemmene fortsatt er godt forankret i de samme sosiale gruppene som sine velgere. (Haugsgjerd Allern, Heidar og Karlsen 2016a).

Partienes medlemstall har sunket og de har, som partier i Vest-Europa ellers, tydd til økt statlig partifinansiering, omtalt som et kartellsamarbeid. I politikken har ideologi blitt mindre viktig og effektiv drift av staten det sentrale.

Nedgangen i medlemstall har ikke nådd et «tipping point» i forhold til partienes evne og vilje til å sikre representativitet. Det holder med et lavt medlemstall for å oppnå demokratisk legitimitet, og partiene motvirker skjevheter i medlemsmassen ved å innstille kandidater til stortingsvalg som er likere velgernes demografiske sammensetning. Samtidig nomineres kandidater på topp som er mindre like velgerne enn medlemmene hva gjelder utdanning, og stortingsrepresentantene er nå mer «sosial elite» enn tidligere i 25-årsperioden. (Haugsgjerd Allern m.fl. 2016a og Haugsgjerd Allern m.fl. 2016b).

Det norske folkestyret synes ikke å være i forfall, både deskriptiv representativitet og meningsrepresentativitet er bra. Det er heller ikke slik at partienes evne til å representere folkeviljen i politiske organer er kraftig svekket, noe den siste Maktutredningen konkluderte med i følge Haugsgjerd Allern m.fl. (2016a).

Hvilket resultat vil vi komme til hvis vi bruker etternavn for å måle deskriptiv representativitet? Vil det kanskje kunne innvendes at «vi i Norge har så presise metoder at navnemetode ikke er ansett å kunne matche»².

Den norske Nobelkomité oppnevnes av Stortinget og velger selv sin leder. I løpet av sine 119 år har komiteen kun hatt leder med sen-navn i fire måneder (i 1967, et opprykk som følge av komitéleders død) og fra 2017, mens 50 % av befolkningen hadde sen-navn i 1900, suksessivt ned mot 20 % i 2017. Av alle landets 56 statsministre fra 1814 har fem hatt sen-navn, og ingen av de tolv etter Gerhardsen.

Så hva med Stortinget selv?

Problemstilling:

I hvilken grad speiler Stortinget og partiene befolkningen på navn, og hvilken forklaringskraft har navnemetode som indikator på representativitet?

Pr 1.1.2017 har 20,4 % av befolkningen siste navn i navnerekkefølgen som ender på patronymet -sen, en nedgang fra anslått 36 % i 1945.

² Takk til Johannes Bergh, Institutt for samfunnsforskning, for denne triggeren og mange gode råd.

Hvis det er slik at Stortinget gjenspeiler befolkningens sosiale og demografiske sammensetning bra (Narud & Valen 2007 og Haugsgjerd Allern & al. 2016), kan det forventes at også navnefordelingen er om lag som i velgergrunnlaget/befolkningen.

Partier, partistrateger og nominasjonskomitéer er i ulik grad opptatt av hvordan representanter og valglistene speiler befolkningen. Når Arbeiderpartiet benytter slagordet «Alle skal med», Fremskrittspartiet «Partiet for folk flest» og Venstre «Folk først», så kan det ses som uttrykk for at partiene ønsker å gjenspeile befolkningen.

En alternativ hypotese er at det vil avtegne seg andre mønstre, da det fra gammelt er ulikheter knyttet til navn – som eksemplene med statsministre og nobelkomitéledere er uttrykk for - og Stortinget er funnet å være en sosial elite i alle år (Valen 1957, Hellevik 1969, Eliassen 1985, Narud 1993, Narud og Valen 2008, Haugsgjerd Allern m.fl. 2016), samt Robert Putnams tese (1976) om økt sosialt og økonomisk misforhold mellom velgere og folkevalgte jo høyre beslutningsmyndigheten er.

Hva betyr navn i partiverdenen?

Navnet skjemmer ingen, sier vi, og slipper unna med det. Men det betyr ikke at navn ikke betyr noe i partiverdenen, av ulike grunner, blant annet når det rekrutteres kandidater til tillitsverv, slik som til stortingsvalglistene.

Partiene presenterer seg for velgerne blant annet gjennom valglistene, som kan opplyse om kandidatens alder, kjønn, bosted, yrke – og navn. Velgere identifiserer seg med partier også ut fra valglistene, fordi «ingen» leser valgprogrammer, mens «alle» leser valglistene og stemmesedler.

Fri flyt av stemmesedler er et norsk fenomen, og det må derfor antas at tilgjengeligheten alene gjør stemmesedlene viktigere for norske velgeres partivalg. Oslos uregulerte listebæring gir økt folkelig deltakelse i en viktig politisk prosess, men med risiko for at valgavviklingen ikke blir korrekt og anstendig, noe som OSSE³ har tatt opp i sine evalueringer av norske valg (OSSE)⁴. Det er de to store partiene som kan mobilisere flest listebærere som har holdt fast ved uregulert listebæring, utover minstekravene i valgloven. I 2017 var det bare Høyre i Oslo som ville ha listebæring og da måtte også øvrige partier mobilisere listebærere.

³ Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) organiserer internasjonal valgovervåking gjennom underorganet Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODHIR).

⁴ Hva det kan føre til ble demonstrert ved kommunevalget i Oslo i 2011, mange velgere i mandagsrushet havnet rett inn i køen til manntallsbordene, uten å ha vært i stemmeavslutning, med stemmeseddel for Høyre, pådyttet av Høyres fire listebærere utenfor Svendstuen valglokale. Høyre fikk 72% av stemmene i denne valgkretsen.

Diskusjoner om kjendiser på valglistene kan også ses som uttrykk for at stemmesedlene er viktige for partiorganisasjonene.

I likhet med kjønn, alder, bosted, yrke og sosial bakgrunn og erfaring, kan navn ha betydning når valglistene komponeres av partiene. Navn kan utdype de andre opplysningene på stemmesedlene, og partiene får tilbakemelding blant annet ved endringer velgerne gjør på stemmesedlene. Særlig synlig har dette blitt i ticket-balancing av kjønn og landbakgrunn.

Samtidig som partiorganisasjonene er opptatt av å integrere innvandrere, så ble utenlandske navn mest strøket fra stortingsvalglistene i Oslo i 2005 (Aftenposten 25.9.2005). 11 av APs 20 bystyremedlemmer etter kommunevalget i Oslo i 2011 var innvandrere, noe som opprørte deler av Oslo Ap. Det ble hevdet at bystyregruppen ikke var representativ og det ble argumentert med at dette aktualiserte partilaget årsmøtevedtak fra 2010 om at valgloven bør endres slik at det kan gis stemmetillegg til 15 kandidater på valglistene (VG 2011, Dagsavisen 2011).

Valgloven er ikke endret, og til kommunevalget i 2015 stilte Oslo AP med kun et ikke-norsk navn med stemmetillegg og flere kjendiser på valglista, som et tiltak mot forrige periodes høye innvandrерandel (VG 2015). Sommeren 2016 argumenterte Raymond Johansen for kjente navn, folk som er interessante fordi de har stått for noe verdifullt over lang tid, ikke kjendiser (VG 2016). Dette til forskjell fra helt ukjente navn som får listeplass som følge av partiets regler og prosedyrer i en relativt lukket nominasjonsproses.

Rafaela Dancygier (2014) viser at muslimer i Storbritannia finner det vanskelig å vinne innpass i Labour i valgkretser med stor andel av Labours kjernevelgere. Dette som følge av at kjernevelgerne føler seg truet av politiske framskritt blant muslimer og de økonomiske og religiøse vinninger dette genererer for dem.

Faglitteratur om navnemetode annet enn i forhold til innvandrerkategorier, herunder religiøs bakgrunn som framgår av navn, er ikke funnet.

Denne undersøkelsens navnemetode

Det er i hvilken grad folk med siste etternavn som ender på patronymet -sen⁵ og øvrige etternavn, er representert på Stortinget overenstemmer med andelen de utgjør i befolkningen de velges fra som undersøkes⁶.

SSB-statistikk viser andelen av befolkningen med siste navn i navnerekkefølgen som ender på – sen for valgårene fra 1995 til 2017. Ved hjelp av statistikk fra SSB, litteratur på navneforskning og dialog om dette med navneforskere, er navnemønsteret beregnet bakover i tid fra 1995 til 1945. Stortingets nettsted gir fullstendig oversikt over møtende representanter og fast møtende representanter for hver stortingsperiode⁷, og er kilden for kategorisering av navnene. Hvis det er slik at navn ikke er tema i rekruttering til partiene, valglistene og stortingsverv, så er denne navnemetoden en indikator for navnerepresentativitet, kun. Men så enkelt er det neppe.

Som eksemplene med statsministre og nobelkomitéledere er uttrykk for, er fra gammelt av sosiale ulikheter knyttet til navn. Stortinget er funnet å være en sosial elite i alle år (Valen 1957, Hellevik 1969, Eliassen 1985, Narud 1993, Narud og Valen 2008, Allern m.fl. 2016), om ikke i samme grad som i mange andre lands nasjonalforsamliger. Enn si under embetsmannsstaten i Norge på 1800-tallet - med klassiske embetsmannsnavn som Wedel-Jarlsberg, Schweigaard, Selmer, Sverdrup, Hagerup, Konow, Koth, Bull og Mowinckel - og da nye byeliter kom til utover på 1900-tallet.

Partiene har strongholds i ulike fylker. Dette har bakgrunn i blant annet lokale næringsmessige forhold og interesser, med ulike antall mandater i fylker med betydelig ulik fordeling på de to navnekategoriene (fra 7 % sen-navn i Sogn og Fjordane til 44 % i Troms, pr. 2015)⁸.

Fordi distriktpartier henter sine stortingsmandater i fylker med lav andel sen-navn (og innvandrere), så kan slike partiers representanter lokalt speile befolkningene i disse valgdistriktene utmerket, altså med en stortingsgruppe som ikke speiler *hele landets* befolkning på

⁵ SSB har på forespørsel framskaffet andelen sen-navn i befolkningen fra 1995-2017, i all hovedsak patronymer. For årene fra 1994 tilbake til 1945 bygger tallene på anslag, på basis av tall fra SSB og arbeid av navneforsker Ivar Utne, UiB (Utne 2001), som takkes for gode råd.

⁶ Lignende undersøkelser er gjort for folkevalgte og partier på fylkes- og kommunenivå,

⁷ Grunnloven definerer hvem som er stortingsrepresentant. Vararepresentanter som ikke har blitt fast møtende representant ved at møtende representant er trådt ut, er ikke med i tallgrunnlaget. Thore Vestby ble fast møtende representant ut perioden fra 15.9.2017, og således stortingsrepresentant uten fysisk å ha møtt som det, da Henrik Asheim trådte ut samme dag for å bli kunnskapsminister. Mens Truls Wickholm, som møtte for Jens Stoltenberg da han hadde permisjon fra Stortinget i tre år fra 2014-2017, kun var vararepresentant, og ikke stortingsrepresentant. Tallgrunnlaget er Stortingets nettsted, og både Vestby og Wickholm (ved en inkurie?) står der som fast møtende representanter, og begge inngår derfor i denne undersøkelsen:

<https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Partiene/Partioversikt/>

⁸ Tall for fylkene er også framskaffet av Jørgen Ouren, SSB.

navn, etter denne navnemethoden. Heller ikke interessepartier som henvender seg til bestemte grupper av befolkningen forventes å speile befolkningen, verken nasjonalt eller lokalt. For eksempel forventer velgere, medlemmer og aktivister at distrikts- og interessepartiet SP har mange gårdsnavn høyt på sine lister, i alle fall i landbruksfylker, og følgelig på Stortinget.

Gitt fordelingen av mandater mellom valgdistriktene og hvor forskjellige disse er på navnefordeling, næringsliv og demografi, så er kartleggingen av navnemønsteret for Stortinget i sin helhet også en kontroll på om valgordningen fungerer. Er navnerepresentativiteten god, så er det en ganske god indikasjon på at valgordningen fungerer.

Det kartlagte navnemønsteret tas i betraktning ved vurdering av hvordan navnemethoden kan anvendes som supplement til andre metoder for å måle representativitet.

Andelen utenlandske navn og kvinnenavn brukes som tilleggsinformasjon for i hvilken grad partiene speiler befolkningen. Eksempler fra navnefordelingen i fylkestingene og noen store kommunestyrer brukes også til å sette navnerepresentativiteten i Stortinget i perspektiv.

I denne undersøkelsen legges til grunn at andelen med sen-navn er betydelig høyere i gruppen «folk flest» enn i gruppen «sosial og økonomisk elite», selv med de ulike demografiske nedslagsfeltene for etternavn.

Urbanisering, navnelov og innvandring endret navnemønsteret

På 1800-tallet festet etternavnene seg i Norge. I stor grad tok man gårdsnavn på landet, mens det i byene – og Nord-Norge, der man var mer knyttet til havet enn jorda – var mye vanligere å ta sen-navn. Sen-navn ble også faste slektsnavn da folk dro fra bygd til by og USA i løpet av 1800-tallet.

Fram til da var det virrvarr, men det fremgår av kirkebøkene at de døde fikk etternavn etter fars fornavn (Ole > Olsen). De som flyttet til byen, den framvoksende industriarbeiderklassen, beholdt eller skiftet til sen-navn (og la slik bygda bak seg), derfor er sen-andelen høy i landets industribyer, bl.a. i papirindustribyene i Østfold. En rekke forhold har bidratt til at andelen sen-navn har sunket mer eller mindre jevnt siden 1900. På dette tidspunktet var andelen sannsynligvis nær 50 % (Utne 2001), i 1945 var den anslagsvis 36 %⁹, og i 2017 20,4 %¹⁰.

Tidlig på 1900-tallet skiftet mange navn, en var Einar Olsen (og hans søsken) som skiftet til det mindre vanlige Gerhardsen, ettersom han var sønn av Gerhard Olsen. Da den første navneloven

⁹ Beregnet av artikkelforfatteren på bakgrunn av tall fra og dialog med Jørgen Ouren, SSB, og artikkel av navneforsker ved UiB Ivar Utne (2001) og dialog med Utne samt andre kilder oppgitt i teksten og fotnoter.

¹⁰ SSB har framskaffet tall for årene 1995-2017, det har vært en lineær utvikling fra 25,8% til 20,4%. For årene 1945-1995 er artikkelforfatterens beregning lagt til grunn, kfr. forrige fotnote samt et eget dokument om beregningen.

kom i 1923 tok bygdefolk navn etter gårdsbrukene. Flytting påvirket fordelingen. Landkommuner med liten tilflytting har nesten ikke sen-navn, mens for eksempel små industristeder med tilflytting har betydelige andeler. Patronymer ble faste slektsnavn.

Sen-navn uten gårdstilknytning ble ikke regnet av myndigheter for å være gode navn, det skapte mye forvirring for myndighetene med så mange mennesker med like navn, og det ble på 1920-tallet tatt til orde for å forby dem. Senere har navneskifter skjedd ved fødsel, for kvinner ved giftemål, og i begrenset grad etter søknad. Jagland var et av de 3 700 erstatningsnavnene som Astrid Moss foreslo i to bøker på 1940-tallet¹¹ og som familien til unge Thorbjørn Johansen tok på 1950-tallet.

Sen-navn har i stor grad, gjennom forrige århundret, tilhørt eiendomsløse og inngår derfor i betegnelsen «folk flest» relativt mer enn andre etternavn. I likhet med innvandrere generelt, og fra gammelt også kvinner og øvrige uten odelsrett, uten stemmerett og uten representasjon. Fortsatt er nedgangen i reelle antall sen-navn betydelig¹², og innvandring (med få sen-navn) har påskyndet nedgangen i andel sen-navn.

Hva er representativitet?

Kompetanseperspektivet kan veies opp mot *gjenspeilingsperspektivet*. Med dette menes oppfatningen om at folkevalgte skal ha ønsket kompetanse til å delta i styring og stell, versus betydningen av at folkevalgte gjenspeiler og reflekterer velgernes sosiale sammensetning - ved rekruttering til folkevalgte forsamlinger.

Hanna Pitkin (1972) definerer representasjon som å gjøre «something present which is not in fact present». Et utgangspunkt for å vektlegge *deskriptiv representativitet*, er at alle ideelt skal ha lik mulighet til å kunne bli folkevalgt og at de folkevalgte ikke handler på vegne av velgerne, men «står for dem». *Den demografiske representasjonsmodellen* forfekter samme forståelse, og formulerer den slik: «Bare egen erfaring (på grunnlag av egen bakgrunn) gir legitim representasjon av interesser og derved representative meninger» (Norris og Lovenduski 1993, i Narud og Valen 2007). Av dette kan avledes at sammensetningen av den folkevalgte forsamlingen bør være viktig. Et argument for høy deskriptiv representativitet, er at sosial og demografisk

¹¹ Bøkene utkom h.h.v. i februar 1940 og i 1947.

¹² De tre vanligste navnene, Hansen, Olsen og Johansen, sank i perioden 1975-2000 fra 207 441 i 1975 til 174 000 i 2000, med 0,64 % årlig. (NOU 2001:1 s. 63) I perioden 2000 til 2006 sank disse tre navnene med nær 0,9 % årlig. (<http://ssb.no/befolkning/statistikker/navn/aar/2007-01-25>) Ved utgangen av 2017, pr. 1.1.2018, er antallet trolig i underkant av 150 000, det gir årlig gjennomsnittlig nedgang på 0,65 % siste 43 år.

bakgrunn farger den enkelte representants holdninger og handlinger på ulike måter, også substansielt i politisk arbeid.

Hanna Pitkin konkluderer med at forestillingen/ideen om representasjon er en kontinuerlig spenning mellom ideal og virkeliggjøring (Pitkin 1972). For formålet med denne undersøkelsen kan dette skismaet avgrenses slik: i hvilken grad kan Stortingets gjenspeiling av befolkningen på de to navnekategoriene - gjennom dets rolle som substitutt for direkte demokrati – anses som en indikator på deskriptiv representativitet? Svaret kan oppfattes som en viktig indikator på Stortingets legitimitet, gjennom dets sammensetning.

Slik er også navn en synlig variabel å ta i betraktning, som tillegg til andre indikatorer på deskriptiv representativitet. Kan navn, betraktet som variabel på linje med andre indikatorer, si noe om den deskriptive representativiteten på Stortinget? Kanskje kan indikatoren også gi bedre forståelse av hvor godt valgordningen fungerer, i et land med så ulike navnemønstre i valgdistriktene?

Det er altså de folkevalgte forsamlingene som normativt sett bør speile befolkningen best mulig. Partiene henvender seg til sine respektive velgerbaser i de svært ulike valgdistriktene i dette brokete landet. Derfor er det naturlig å se hen til hvem disse velgerbasene er – og kanskje strategisk i størst mulig grad forsøke å speile disse når valglister komponeres gjennom nominasjonskomiteer og nominasjonsmøter. Dette fordi partienes selv pålagte samfunnsoppdrag i forhold til å inkludere alle velgergrupper i størst mulig grad bør skjele til ulike indikatorer på deskriptiv representativitet.

Et spørsmål reiser seg: Er navnemetoden bare enda en måte å måle (sosial) gjenspeiling på, eller har den merverdi? Måler den kanskje egentlig noe annet – eller ingenting?

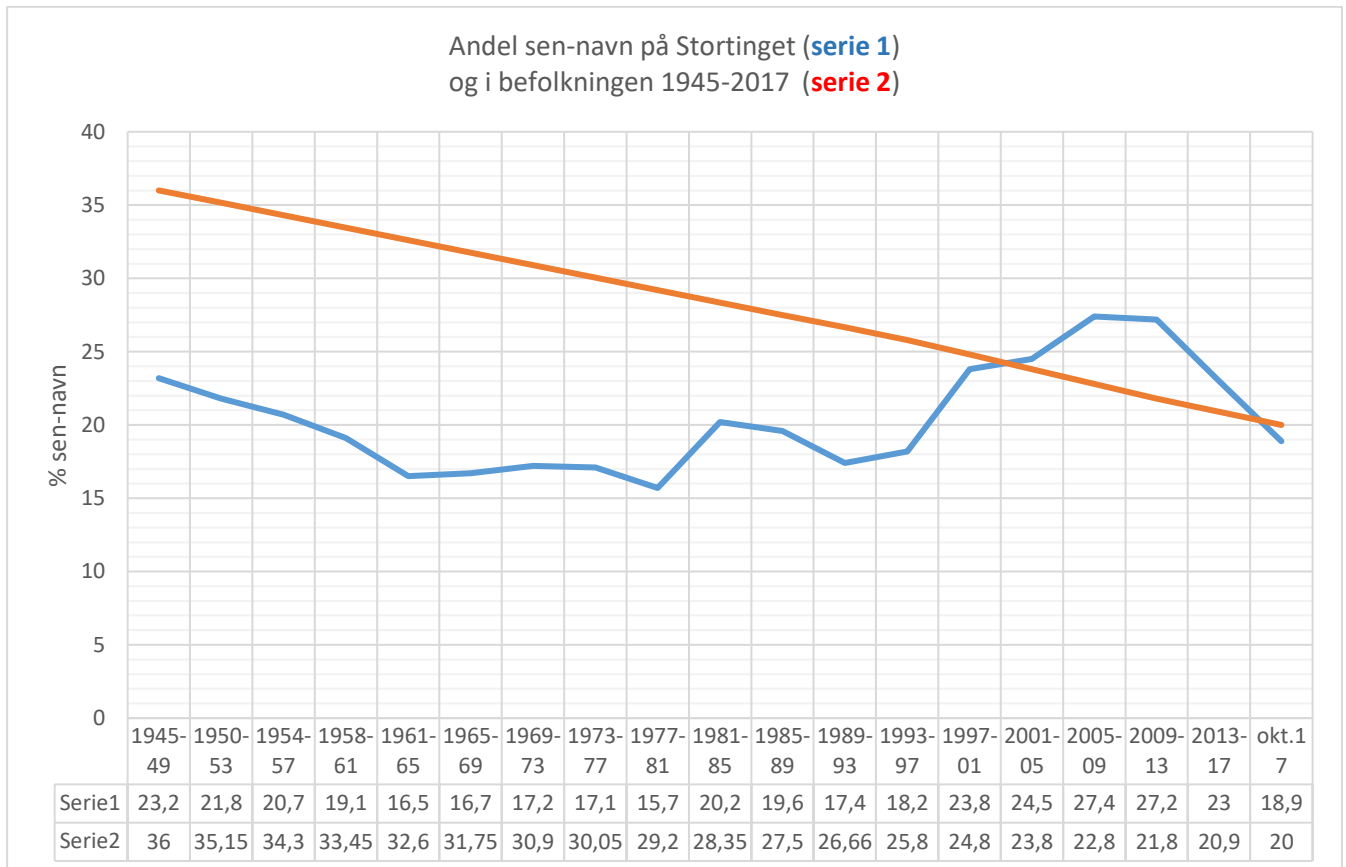
1945-2017: Stortinget speiler befolkningen mye bedre nå enn før

Grunnlaget for figur 1 er alle møtende og fast møtende stortingsrepresentanter fra 1945 til og med sammentredelsen den 2.10.2017, oppført på Stortingets nettsted

<https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Partiene/Partioversikt/>

Figur 1 viser andelen representanter med sen-navn på Stortinget for hver periode 1945-2017 og andelen sen-navn i befolkningen. SSB har framskaffet reell andel tilbake til 1995, og nedgangen 1995-2017 har vært jevn, i snitt 0,25 % årlig, fra 25,8 % til 20,4 %. Andelen fra 1945 til 1995 er beregnet, som redegjort for i eget dokument om tall og beregningsgrunnlag, se vedlegg 1 (s. 36-42).

Figur 1 Andel sen-navn i befolkningen og på Stortinget 1945-2017

* Pr. 1.1.2017 var andelen i befolkningen 20,4 %, slik at 20,0 er en framskrivning til 1.1.2019, som en teknisk løsning fordi øvrige tall er for fireårsintervaller fram til 1.1.2015. Gjelder også de neste figurene.

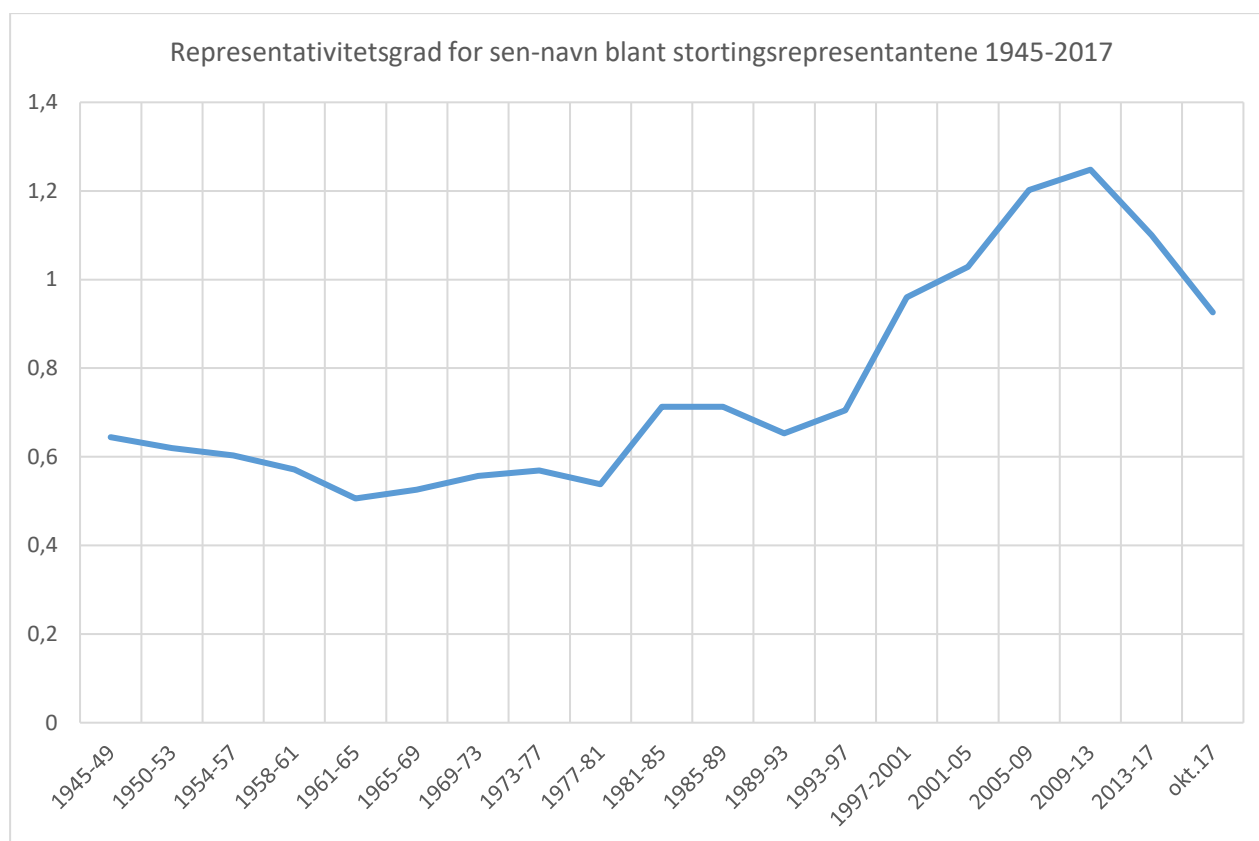
Sen-navn fra representasjonsgrad¹³ på 0,5 til 1,2

I denne artikkelen måles representativiteten i forhold til den samlede befolkningen. Sen-andelen blant velgerne ved stortingsvalg er anslagsvis ca. 4 % høyere nå, ettersom den er lav blant de som ikke er norske statsborgere og lavere også blant de som er under 18 år.

I alle valgperiodene fra 1945 til årtusenskiftet var sen-navn underrepresentert på Stortinget.

¹³ Begrepet representasjonsgrad gir ett tall for sammenhengen mellom befolkning og de folkevalgte, hvor 1,0 gir perfekt match. F.eks. gitt 50 % kvinner i befolkningen vil 40 % kvinner på Stortinget gi representasjonsgrad på 0,8.

Figur 2: Representativitetsgrad for sen-navn blant stortingsrepresentantene 1945-2017

- I valgperiodene 1945-81 var representasjonsgraden for sen-navn 0,5-0,6. I perioden 1961-65 var representasjonsgraden til stortingsrepresentanter med sen-navn på det laveste, med 16,5 %, mot beregnet 32,6 % i befolkningen. $16,5 : 32,6$ gir representasjonsgrad på 0,51. En hypotetisk framskrivning av utviklingen 1945-65 gir et storting nesten uten sen-navn i perioden 2005-09. Slik gikk det ikke, 54 stortingsrepresentanter hadde da sen-navn.
- I valgperiodene 1981-97 var representasjonsgraden for sen-navn 0,65-0,71.
- I valgperiodene 1997-2017 har representasjonsgraden for sen-navn vært 0,96-1,25. I 1997 økte sen-andelen kraftig, og var fram til 2017 23 % og høyere. Fra 2001 er sen-navn overrepresentert, mest i perioden 2009-13 med 27,2 % på Stortinget mot 21,8 % i befolkningen, som gir representasjonsgrad på 1,25.
- Ved Stortingets konstituering i oktober 2017: Inklusive de 12 fast møtende for de 12 innvalgte som sitter i regjering (og derfor automatisk allerede er fratrådt Stortinget), har 32 av de 169 representantene ved konstitueringen av Stortinget sen-navn. Dette innebærer en andel på 18,9 % som gir representasjonsgrad på 0,93. Ved et eventuelt regjeringsskifte vil det ved fratreddelse (før utskiftninger ved dannelse av ny regjering) være 35 med sen-navn, av 181, som er 19,3 %.

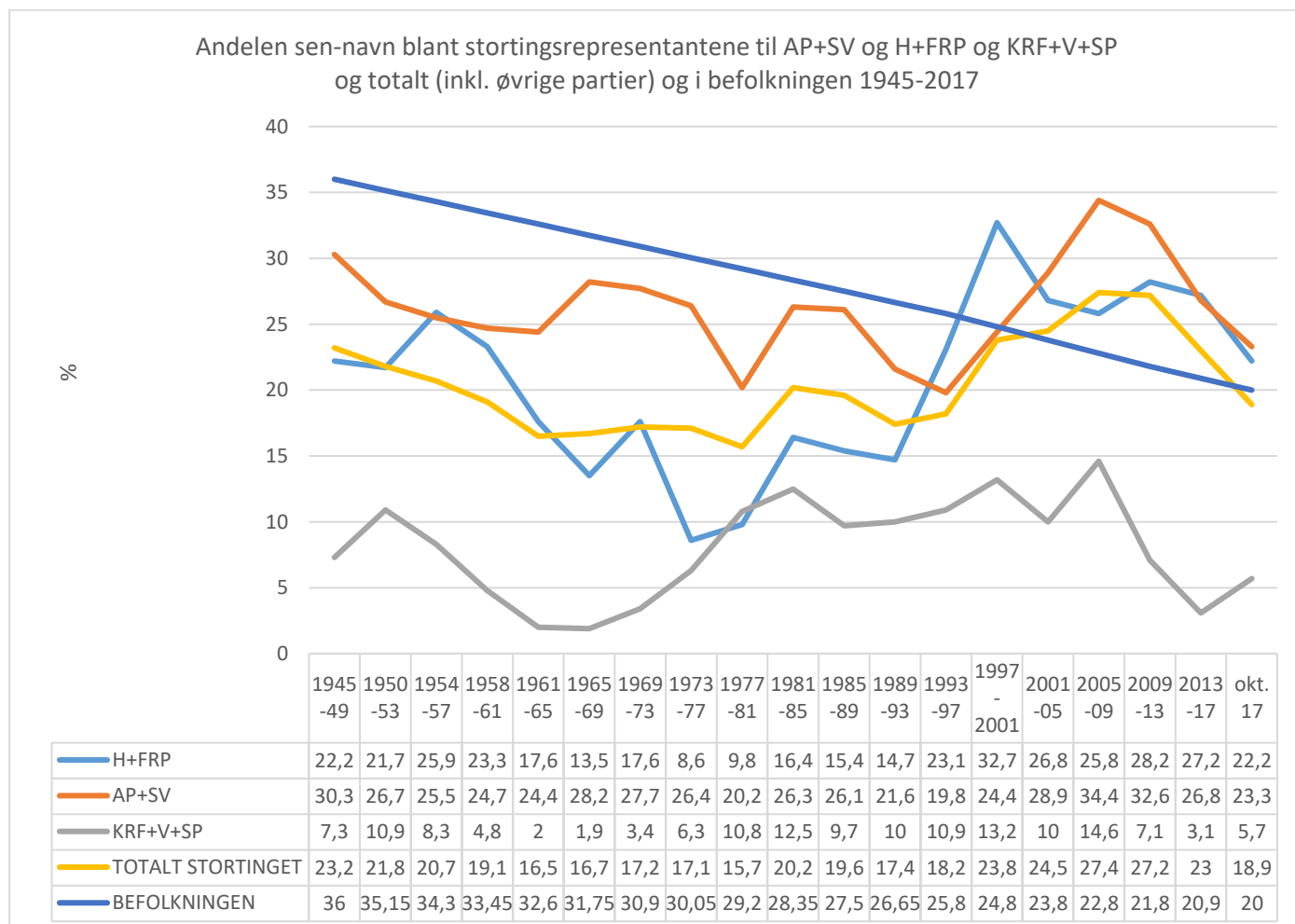
Stortinget «for folket, av folk fra folk»

Mens andelen sen-navn i befolkningen gikk ned 4 % (fra 27% til 23%) fra 1989 til 2005, økte den med 10 % (fra 17 % til 27 %) i Stortinget.

Fra ett til fire «partier for folk flest» på Stortinget

AP har i samtlige stortingsperioder fra 1945 hatt over 20 % sen-navn i stortingsgruppen, summert for alle periodene har 26 % av representantene hatt sen-navn, og fra 1997 – men altså ikke før - også høyere andel enn i befolkningen. AP har også bedre kvinne- og innvandrерandel enn de fleste partiene. Slik har AP's stortingsgruppe reflektert et stemmemaksimerende catch-all parti (Kirchheimer 1966) alle disse årene, og ikke et arbeiderklasseparti, til det er sen-andelen for lav.

Figur 3: Andelen sen-navn blant stortingsrepresentantene til AP+SV og H+FRP og KRF+V+SP og totalt (inklusive øvrige partier) og i befolkningen 1945-2017

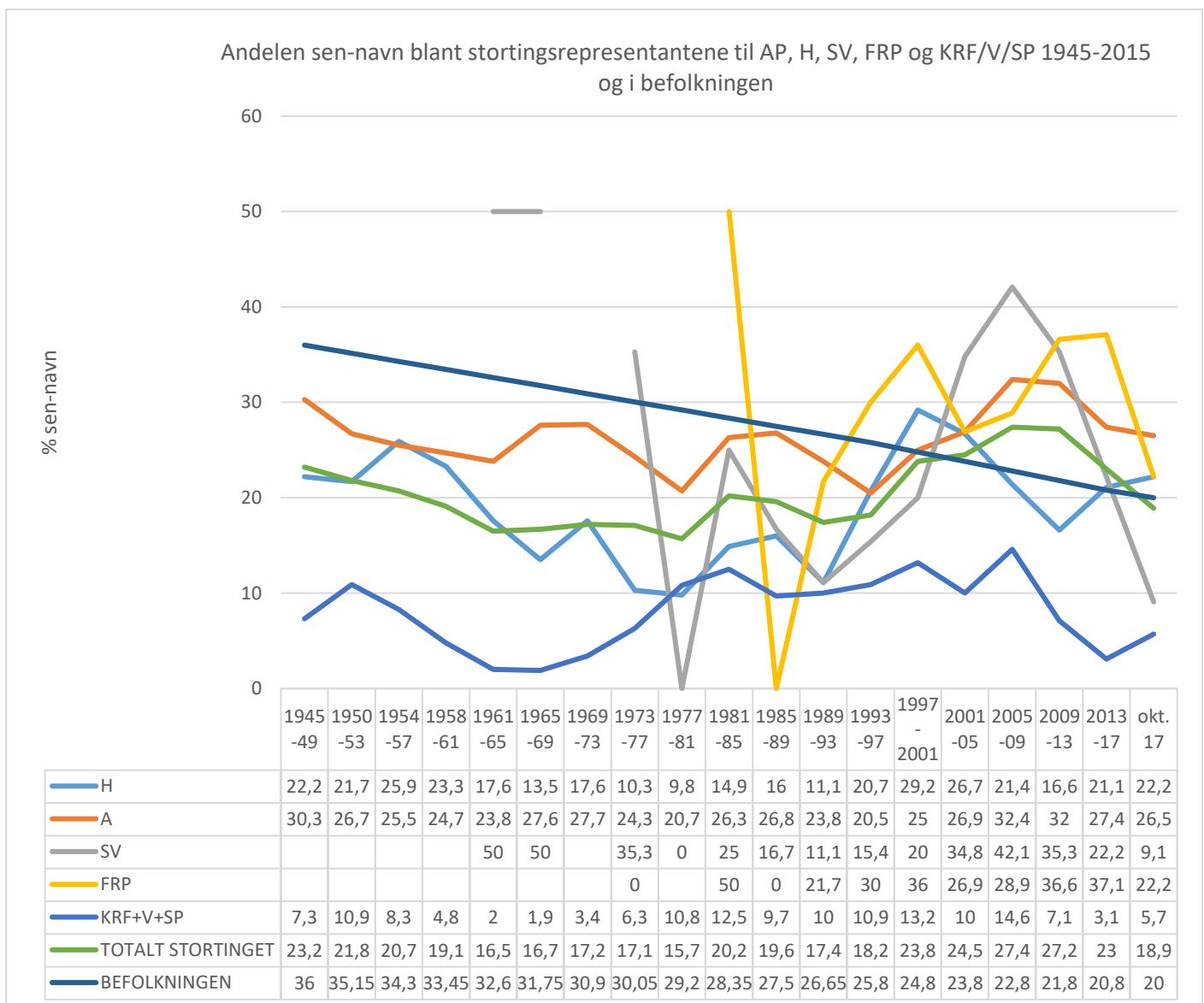
ALP var representert 1973-77 med seks representanter, ingen av dem med sen-navn. Som forløper til FrP inngår de i figur og tabell som FrP, og bidrog til høyresidens «all time low» med 8,6 % den perioden. Derfra gikk det suksessivt oppover for høyresiden, til 32,7 % i perioden 1997-2001, som var 8 % høyere enn i befolkningen, og vel 8 % høyere enn venstresiden.

Venstresiden (AP og SV, inklusive forløperene SF og SVF) hadde fortsatt ikke – fra 1945-2001 – hatt en eneste stortingsperiode med høyere sen-andel enn befolkningen.

Mellompartiene har svingt rundt og i underkant av 10 % i hele etterkrigstiden. Øvrige partier inngår i totalen for Stortinget.

Etter valget i 2017 er både høyre- og venstresiden tilbake til 1990-tallsnivå, og fordi sen-andelen i befolkningen er sunket disse årene er de nå over andelen i befolkningen.

Figur 4: Andelen sen-navn blant stortingsrepresentantene til AP, H, SV, FRP og KRF/V/SP 1945-2017, totalt (inkl. øvrige partier) og i befolkningen.

FRP har siden 1981 hatt ubrutt representasjon på Stortinget, med totalt 30 % sen-navn, medregnet ALP 1973-77, ingen av de seks i ALP hadde sen-navn. Tre av FRPs ti representanter i perioden

1993-97 hadde sen-navn, det var andre gang etter 1945 at en partigruppe på mer enn 1-4¹⁴ hadde høyere sen-andel enn i befolkningen. I perioden 1997-2001 hadde FRP 36 % sen-andel. Partiet har hatt høyere sen-andel enn i befolkningen i alle periodene siden 1993. Slik sett er FRP partiet for folk flest.

Fra 1945-2017 har 19 % av Høyres representanter hatt sen-navn, kfr også figur 5. Fra 1997 til i dag 23 %, mot 16 % fra 1945 til 1993. Under Høyre-bølgen på 1980-tallet var sen-andelen kun 11-16 % i partiets stortingsgruppe, altså var stortingsgruppene til folkepartiet med sine 100 0000 medlemmer den tiden langt fra å speile befolkningen på navn.

I perioden 1997-2001 har H nest høyest sen-andel, med 29 %, høyere enn APs 25 %, den perioden begge de to store partiene for første gang oppnår høyere sen-andel enn i befolkningen.

27 % av SVs (medregnet SFs og SVFs stortingsgruppers høye andeler) representanter har hatt sen-navn. Men ikke før 2001 har SVs stortingsgruppe høyere sen-andel enn i befolkningen.

Mellompartiene KRF, SP og V har ikke hatt en slik utvikling, de varierer mellom 0 - 20 % sen-navn, slik som før 1997, og av til sammen 32 representanter i perioden 2013-17 har kun KRF en representant med sen-navn. Av de tre partienes til sammen 35 representanter ved oppstart i oktober 2017 er det kun to fra SP som har sen-navn. De tre partienes grupper har variert i størrelse og partiene har vekslet på å ha sen-navn blant sine representanter, og er derfor slått sammen i figurene foran.

De første fire-fem tiårene etter 2. verdenskrig var det kun AP som hadde relativt høy sen-andel, mens hele fire partier har hatt høyere andel sen-navn enn i befolkningen de to siste tiårene. Hva skjedde? Hvordan? Hvorfor?

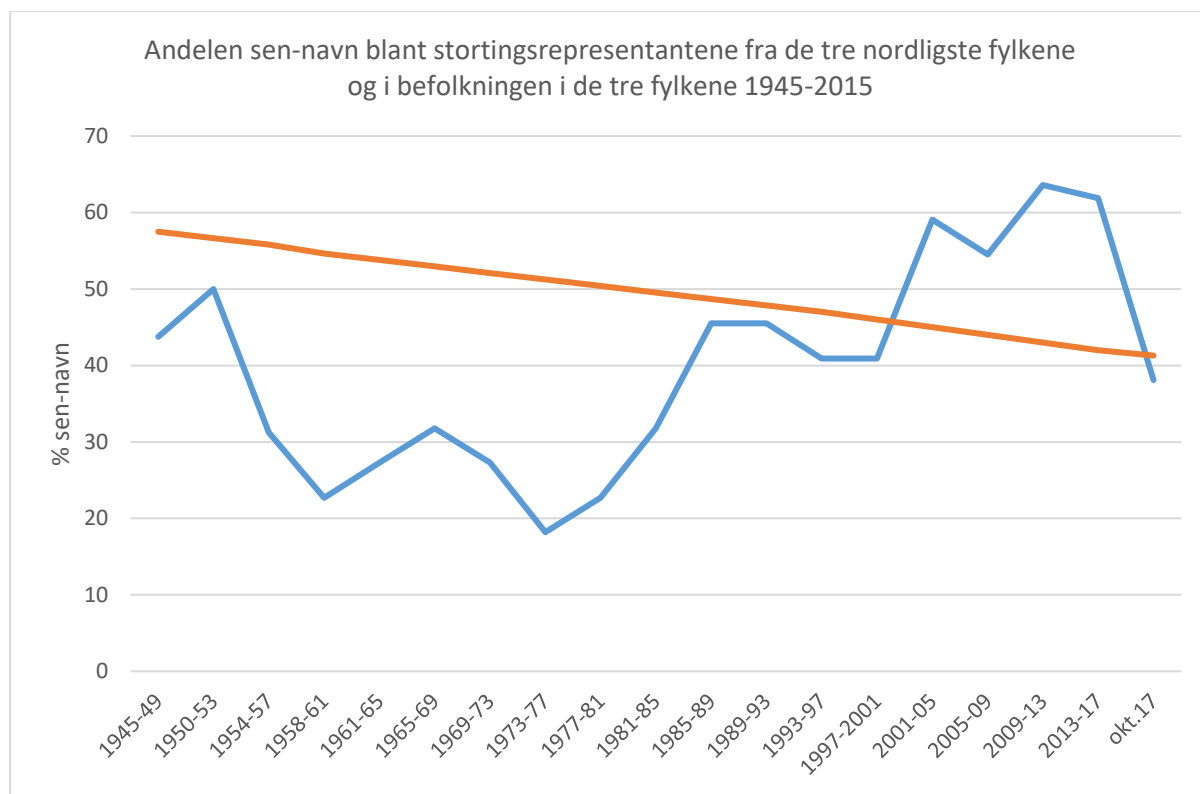
I faktiske tall økte sen-navn fra 33 (av 181) i perioden 1993-1997 til 46 (av 193) i perioden 1997-2001. De største endringene fra perioden foran var at FRP gjorde et godt valg, ble Stortingets nest største parti og fikk seks flere med sen-navn og at Rogaland fikk tre flere representanter med sen-navn.

En betydelig økning i andelen sen-navn blant de nordnorske representantene kom en periode senere, i 2001-2005. For første gang ble andelen nordnorske representanter på Stortinget med sen-navn høyere enn andelen i befolkningen i landsdelen. I periodene 1985-2001 var andelen sen-navn blant de nordnorske representantene bare litt lavere enn i befolkningen, i 2015 hadde ca. 42 % av befolkningen i de tre nordligste fylkene sen-navn. I periodene 2001-2017 har andelen i Stortinget ligget på 54-64 %. Det er en dramatisk utvikling fra 18 % perioden 1973-77, og enda mer tatt i

¹⁴ Finn Gustavsen utgjorde 50 % av SFs tomanngruppe 1961-69. Jens Marcussen og Fridtjof Frank Gundersen (innvalgt på FrP-liste) utgjorde 50 % av de valgte på FrPs lister 1981-85. Senere dannet Steinar Bastesen enmannsgrupper for Tverrpolitisk Folkevalgte og Kystpartiet, 1997-2005.

betraktning at sen-andelen i befolkningen i hele landet disse årene har sunket med anslagsvis 10 %, og det må antas at de tre nordligste fylkene har hatt lignende utvikling. I 2017 faller andelen til 38 %, som samsvarer med landsdelens befolkning.

Figur 5: Andelen sen-navn blant stortingsrepresentantene fra de tre nordligste fylkene 1945-2017

* Rød linje er beregnet, og samme prosentvise endringer som nasjonalt er lagt til grunn, med utgangspunkt i 42 % reell prosent i 2015, framskaffet av SSB.

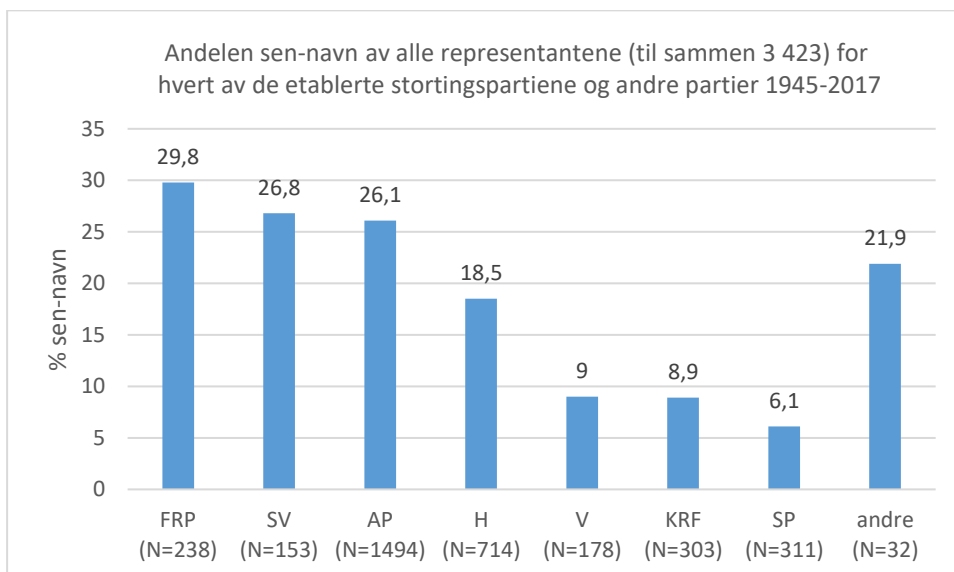
FRP og SV er partiene for kvinnfolk flest

Av stortingspartiene har FRP lavest andel kvinner på valglistene og lavest andel i stortingsgruppene¹⁵, men høyest sen-andel av partienes kvinnelige stortingsrepresentanter. Sen-andelen til FRP-kvinnene er 46 %, mye høyere enn for partiets mannlige representanter, som er 27 %.

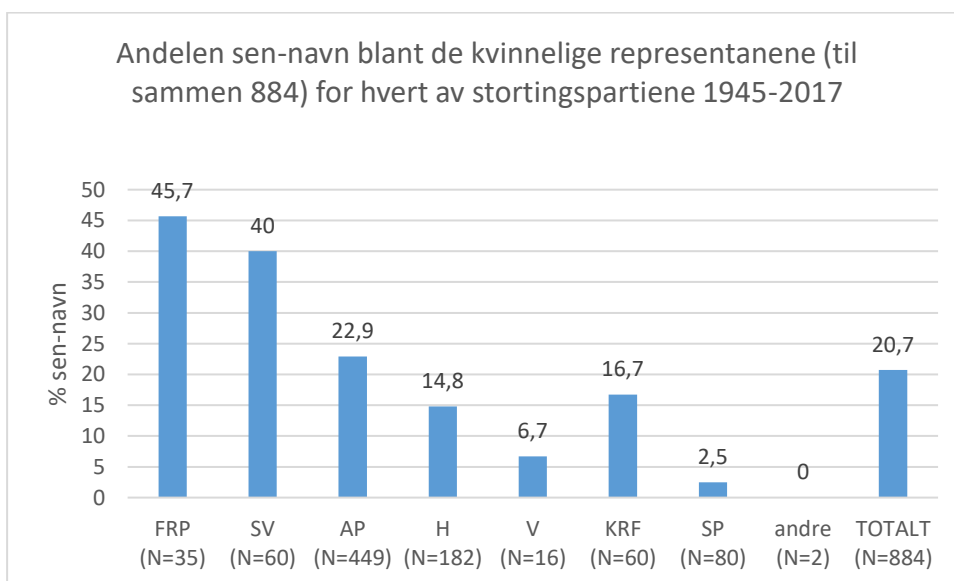
Det andre «partiet for kvinnfolk flest» er SV, med 40 %, mens andelen sen-navn blant partiets mannlige representanter er kun 18 %.

¹⁵ Andre partier som har vært og er representert etter 1945 utgjør tilsammen 30 menn og kun to kvinner, Kirsten Hansteen og Une Aina Bastholm.

Figur 6 Sen-navn blant stortingsrepresentantene 1945-2017 fordelt på parti (partiet de ble valgt for/sto på liste for).

Figur 7 Sen-navn blant de kvinnelige stortingsrepresentantene 1945-2017 fordelt på parti (partiet de ble valgt for/sto på liste for)

Påvirket kvinnes økte representasjon andelen sen-navn i Stortinget?

I 1974 og 1975 innførte Venstre og Sosialistisk Valgforbund (SVF) kjønnskvalifisering med 40 % i partiorganene, og SVF vedtok i tillegg at kvinner skulle utgjøre minst 40 % av kandidatene på valglistene. Etter hvert praktiserer alle partiene kjønnskvalifisering, i ulik grad.

For periodene 1945-73 hadde kvinneandelen på Stortinget aldri oversteget 10 %. Av de i alt 91 møtende eller fast møtende kvinnene hadde 22 % sen-navn, fordelt på 25 % av APs og 26 % av Hs kvinnelige representanter pluss en fra NKP. Øvrige partier 0.

I perioden 1973-77 var den på 15,5 %, i de påfølgende valgene stadig nærmere 40 %, og da Laila Marie Reiertsen den 19.6.2015 ble fast møtende representant, ved at Gjermund Hagesæter trådte ut av Stortinget for å bli statssekretær, tippet kvinneandelen blant stortingsrepresentantene for første gang 40 %. Med senere endringer i regjeringen, under ledelse av to kvinnelige partiledere, endte kvinneandelen i Stortinget perioden 2013-17 på 40,8 % (80 av 196).

Totalt sett påvirket økningen av kvinner på Stortinget fra 1973 andelen sen-navn litt. De to store partiene AP og H hadde lavere andel sen-navn blant kvinnene enn mennene, og for Høyre ga ikke økt kvinneandel økt sen-andel, tvert imot. Mens 6 av Høyres 18 kvinnelige representanter 1945-73 hadde sen-navn, var andelen 10 % for periodene 1973-2013. Av 29 kvinnelige H-representanter i periodene 1989-2001 hadde kun en sen-navn, og hun meldte overgang til Kystpartiet.

Fra 2013 endret det seg; 22 % (10 av 46) av Hs kvinnelige representanter forrige og nåværende periode har sen-navn.

Av de etablerte stortingspartiene har FRP hatt lavest kvinneandel i Stortinget. Nær halvparten av dem har sen-navn. Framveksten av FRP kom samtidig med at sen-andelen gikk så kraftig ned blant Høyres kvinner. Slik sett er FRP «partiet for kvinnfolk flest», helt forskjellig fra det Høyre var fram til 2013.

At så mange av FRP og SV sine kvinnelige representanter har hatt sen-navn forklarer litt av den økte representativiteten for sen-navn.

Forklarer demografien og valgordningen hvorfor de store partiene har høy andel sen-navn, og de små lav?

Hvis folk flest var vel integrerte – som medlemmer - i partiverdenen, kunne det antas at partiene, av nødvendighet ville speile befolkningen, bare de ble store nok. Men slik er det ikke: få er partimedlemmer, og de speiler neppe befolkningen. Befolkningssammensetningen varierer landet rundt, og partiene har ulike geografiske strongholds/velgerbaser med ulik befolkningssammensetning.

AP, H, FRP og SV oppnår mange mandater fra Nord-Norge, der andelen sen-navn i befolkningen er høyest. Hele 14 av de 45 med sen-navn i stortingsperioden 2013-17 kom fra de tre nordligste

fylkene. Disse fylkene hadde samlet 22 representanter i perioden, så andelen sen-navn utgjør hele 64 %. Andelen sen-navn på øvrige fylker samlet var 18 % (31 av 173).

I byer, industristeder og i Nord-Norge er sen-andelen i og velgerbasene markert høyere enn i befolkningen for øvrig. I forhold til denne populasjonen, der AP har sine viktigste velgerbaser, har AP helt fra 1945 vært kraftig underrepresentert med sen-navn i Stortinget. Det synes på annen måte også: av 25 på APs stortingsvalgliste i Oslo i 2013 var det bare tre sen-navn. Partiets ledelse ble i 2015 utvidet til fire, men ingen med sen-navn. I 2017 var det fire med sen-navn av 25 på partiets stortingsvalgliste i Oslo.

SV har i alle sine perioder på Stortinget hatt representant med sen-navn, i 2005-2009 seks av ni kvinner.

Alle tre sentrumpartiene, som har forblitt småpartier, har samlet for alle periodene 1945-2017 hatt under 10 % sen-navn i Stortinget. De har oppnådd mandater i fylker med lav sen-andel i befolkningen, og ikke så mange fra Nord-Norge.

Venstre er idépartiet og bygdepartiet som ble hovedstadsparti, og er det partiet som speiler byens befolkning dårligst. Ingen av partiets 25 listekandidater ved stortingsvalget i 2013 hadde sen-navn, til forskjell fra alle de øvrige 17 listene i Oslo i dette valget. Slik ble det for Venstres oslolist ved valget i 2017 også. Nå er også Høyres oslolist uten siste navn i navnerækkefølgen som ender på sen.

Er det på grunn av eller på tross av lav andel sen-navn (og utenlandske navn) at idé- og hovedstadspartiet Venstre vinner seter i bystyret og Stortinget? Formyndertanken er fra gammelt at representasjonen skjer for folket «av personer som både vet bedre og som kan mer enn folket». (Hernes og Martinussen 1980:76 i Narud og Valen 2007: 70), den ideen er Venstre komfortabel med og som altså uttrykker seg med få sen-navn på listene.

I perioden 2013-2017 hadde de fem minste partiene på Stortinget – SP, KrF, V, SV og MDG – til sammen 42 møtende og fast møtende representanter. Kun tre, to av dem for SV, har sen-navn. Ved Stortingets åpning etter 2017-valget har de seks minste partiene, de fem ovennevnte pluss Rødt, til sammen 48 representanter. Kun tre med sen-navn, to av dem for SP.

Valgordningen og valgloven har blitt endret flere ganger etter 1945, blant annet med opphevelsen av bondeparagrafen i 1952 og innføring av utjevningsmandater i 1989 – som sist ble revidert i 2015 – for at sammensetningen av Stortinget skal reflektere partienes stemmeandel bedre. Det er ikke noe som tilsier at endringene har hatt systematisk virkning for navnemønsteret, ut fra sen-

andel valget før og valget etter endringene.

I 2016 ble et forslag om endring av valgloven for å gi større velgerinnflytelse nedstemt i Stortinget, formelt på grunn av kort behandlingstid samt at partiene allerede var i gang med nominasjonsarbeidet foran valget i 2017. Et enstemmig Storting ba regjeringen komme tilbake med et forslag som kan lede til mer velgerinnflytelse fra valget i 2021. Den kommende endringen av valgloven vil kunne gjøre betydningen av navn viktigere på grunn av sammenslåingen av fylker.

Akershus, Buskerud og Østfold slås sammen til den folkevalgte enheten region Viken fra 2020. Gitt at Viken også blir eget valgdistrikt ved stortingsvalg – i en region med ulik demografi og historie og kanskje fortsatt uten felles media - kan stemmesedlenes navnemønstre bli viktig informasjon til velgerne.

Ved valget i 2021 kan valgdistriktene bestå av elleve regioner (sansynligvis beholdes de 19 fylkene som valgdistrikter også for dette ene valget, slik fagdepartementet har foreslått), uten felles medier, der velgerne knapt kjenner politikere fra tidligere nabofylker, hver region med to utjevningsmandater (Gjerde 2017) og en valgordning der personvalg ved stortingsvalg er reelle (til nå har ikke personvalg til stortingsvalg endret rekkefølgen på noen liste). Hvordan navnemønsteret da blir, kan fortelle noe om hvor god den nye valgordningen er på representativitet. Partiorganisasjonene og deres indre liv er ulike, så kanskje partiene endrer seg så vel som antallet partier på Stortinget – blant annet vil flere representanter i store valgkretser, hvis det blir slik, som Viken, kunne gi distriktsmandat med oppslutning under dagens sperregrense.

Hva forklarer den bredere rekrutteringen til Stortinget fra utgangen av 1990-tallet?

Hva kan forklare at andelen sen-navn økte kraftig på Stortinget fra 1997 samtidig som den sank i befolkningen?

Hvem ut?

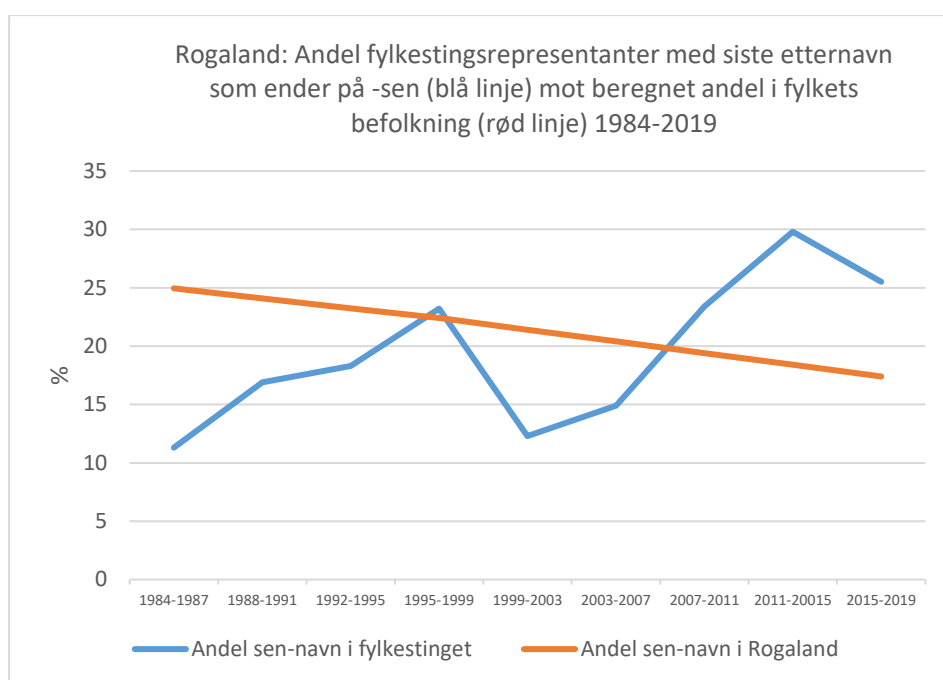
Grupper med eiendomsinteresser, bønder og eliter som styrte 1814-1997? Eller er det bare sentrumpartiene, som har lavere sen-andel, som har tapt oppslutning, og at folkepartiet AP egentlig aldri spilte sine velgere, for da ville partiets sen-andel vært mye høyere? Eller kan det være at Stortinget ikke lengre er så interessant for grupper som før var overrepresentert? Eller at slike ikke vinner fram i nominasjonsprosessen fordi de har tapt autoritet, etter hvert som samfunnet sosialt og kulturelt har blitt mer egalitært?

At bønder ikke lenger er overrepresentert på Stortinget (Haugsgjerd Allern m.fl.), må antas å ha bidratt til nedgangen i øvrige navn, da sen-navn er mindre vanlig blant bønder.

Som tidligere påpekt, er sen-navn historisk sett mindre vanlig blant eliter også. Hvis elitene ikke ikke i samme utstrekning som tidligere rekrutteres til Stortinget, kan dette også antas å bidra til nedgangen i øvrige (ikke-sen) navn.

Mens sen-navn var sterkt underrepresentert i de fleste fylkestingene i perioden 2011-15, skilte Rogaland seg ut. Representasjonsgraden for sen-navn var i denne perioden i Rogaland fylkesting 1,6 (30 % i fylkestinget mot 18,4% i befolkningen), langt høyere enn øvrige fylkesting. Etter valget i 2015 ble representasjonsgraden til sen-navn i Rogaland fylkesting 1,5.

Figur 8: Navnefordelingen i Rogaland fylkesting 1984-2019 i forhold til befolkningen

Rød linje er beregnet, og samme prosentvise endringer som nasjonalt er lagt til grunn, med utgangspunkt i reell andel på 17,4 % sen-navn i Rogaland i 2015.

Blant ti undersøkte store byer i perioden 2011-15 var sen-andelen høyest i Stavanger bystyre. Kanskje er lokalpolitikken i Rogaland overlatt til «folk flest» mens de økonomiske, sosiale og politiske elitene heller legger innsatsen i oljenæringen?

Utdanningseksplasjonen la grunnlaget?

Velferdsstaten, med utdanning til alle og likestilling mellom kjønn og folk og mer overskudd og fritid, mobiliserte stadig bredere lag til organisering i arbeidsliv og politikk, og vi fikk framveksten av folkebevegelser på 1970-tallet.

Partiene hadde også høye medlemstall, veksten fortsatte fra tiårene før, og utviklingen av massepartiene nådde toppen midt på 1980-tallet (Haugsgjerd Allern m.fl. 2016:50).

Med en utdannet og informert befolkning, er evnen til å delta i styringen av landet jevnere fordelt i hele befolkningen. Og når kravet til gjenspeiling som en følge av dette blir lettere å oppfylle, vil kompetanseperspektivet og meningsrepresentativitet sannsynligvis kunne veie relativt mer ved rekruttering til Stortinget. Den politiske klassen/eliten – i denne undersøkelsen er utvalget stortingsrepresentantene – kan kanskje ikke i samme grad som tidligere gjenkjennes på navn. Men navnemønstrene forteller om hvert partis rekrutteringsbaser og på generert nivå om representantenes sannsynlige bakgrunn blant annet hva gjelder eiendom og arv.

Hvilken betydning hadde EU-kampen?

EF-kampen mobiliserte bredt, og selv om sen-andelen for Stortinget samlet ikke endret seg i forhold til valgene før og etter EF-avstemningen i 1972, så hadde 35 % – 6 av 17 – i SVFs gruppe i perioden 1973-77 sen-navn. SVF var ektefødt barn av EF-kampen, og det var første gang at en stor partigruppe hadde høyere sen-andel enn i befolkningen. Tidligere hadde forløperen SF hatt 50 % sen-andel i sine to-mannsgrupper, som FRP fikk i sin firemannsgruppe i 1981-85.

1997-2001 er eneste periode hvor samtlige partier på Stortinget har hatt representanter med sen-navn, og nærpå samtlige partier hadde økt sen-andel i forhold til perioden foran. I tillegg kom Steinar Bastesen ombord. Samlet sen-andel økte altså kraftig.

En av forklaringene på dette kan ligge i erfaringene fra EU-kampen, at EU-sakens mobilisering av brede lag av folket, og spesielt på nei-siden, fikk betydning for partiengasjementet til folk flest også etter avstemningen 28. november 1994, at demokratierfaringen inspirerte til partideltakelse.

EF-kampen to tiår tidligere skapte SVF, med en stortingsgruppe med høy sen-andel. Valget etter folkeavstemningen om EU-medlemskap ga for første gang et storting som gjenspeilte befolkningens navnemønster meget bra. 25 år etter EF-avstemningen og 30 år etter utdanningsrevolusjonen startet.

Demokratiseringen av media

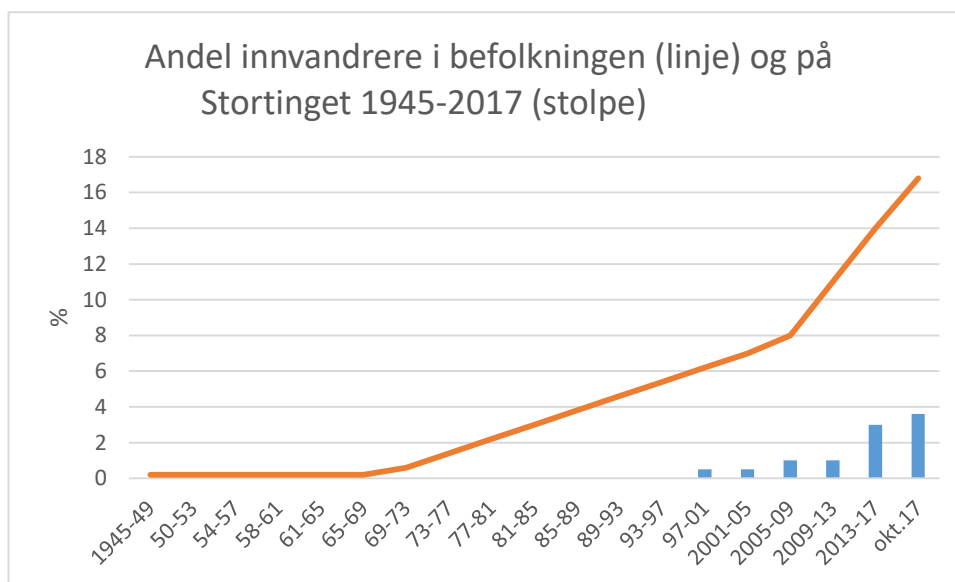
Med framveksten av sosiale medier har folk i alle aldre, også de med lavere utdanning, funnet seg arenaer og kanaler for offentlige meningsytringer og samfunnsdebatt. Aktivitet i sosiale medier kan senke terskelen til politisk involvering og partideltakelse for folk flest, men det motsatte kan vel også tenke seg å skje: at engasjement i sosiale medier fremstår som et uforpliktende substitutt for folkevalgt, ansvarlig maktutøvelse.

Underrepresentasjonen av innvandrere

Det synes som at underrepresentasjonen av innvandrere er med på å forklare noe av overrepresentasjonen av sen-navn de siste 20 årene. Stortinget samler ikke opplysninger om tidligere statsborgerskap (og med det innvandrerbakgrunn), men fra 1997 har politikere med innvandrerbakgrunn som har mørk hudfarge vært representert på Stortinget. Andelen innvandrere på Stortinget med mørk hudfarge økte til 3,0 % i perioden 2013-2017 og til 3,6 % ved Stortingets åpning i oktober 2017, fra 1 % de to periodene foran og 0,5 % de to periodene før disse. Disse inngår i kategorien øvrige etternavn.

Linjen i figur 5 viser andelen innvandrere i befolkningen, og stolpene viser andelen mørkhudede representanter med innvandrerbakgrunn, de inngår i kategorien øvrige etternavn.

Figur 9 Andel innvandrere i befolkningen (linje) og på Stortinget 1945-2017 (stolpe)

Ut fra disse tallene er innvandrerbefolkningen sterkt underrepresentert på Stortinget, men med en noe bedret representasjonsgrad, den var perioden i 2013-2017 på 0,23 og etter valget 2017 på 0,21. I realiteten er den høyere; de som i det offentlige omtales som innvandrere på Stortinget, har alle tilknytning til Asia. Når media omtaler stortingsrepresentanter med innvandrerbakgrunn er det

kun mørk hudfarge som gjeder. Hverken Stortinget eller andre informerer om hvor mange andre stortingsrepresentanter som inngår i SSBs innvanderstatistikk.

Er det demokratiprojektet som er FrP-koden?

Bekjempelse av «den politiske overklassen» har vært et fokus for FRP helt fra 1980-tallet. Det har vært en åpenbar og uttalt strategi at partiet skal være arena og kanal for vanlige mennesker, fange opp folkemeningen, og valglistene og representasjon speiler dette. Mange vanlige mennesker opplever interessen motsetninger i forhold til økt innvandring, som mobiliserer til politisk deltakelse gjennom FRP.

Etter nominasjonen til Oslo bystyre står følgende på FRPs nettsted den 30.3.2015:

«I arbeidet med partiets lister har det vært sentralt å få frem kandidater som er representative for folk flest. Samtidig som det har vært fokus på kunnskap om partiets løsninger som skal skape en enklere hverdag for folk flest.»

Det kan være en hypotese at FRP i tillegg til selv å rekruttere «kandidater som er representative for folk flest» slik også har inspirert eller «tvunget» de andre store partiene til å rekruttere bredere enn de ellers ville gjort. Eller har bredere lag av folket blitt inspirert til å bruke partikanalen?

Eller har eliter trådt ut av partiene slik at partienes samlede medlemsmasse i dag speiler befolkningen bedre enn før medlemstallene begynte å synke, og at Stortinget derfor speiler partienes samlede medlemsmasse bedre enn tidligere? Det kan overenstemme med det Haugsgjerd Allern m.fl. (2016a) fant i sin gjennomgang av årene 1990-2015, at partimedlemmene fortsatt er godt forankret i de samme sosiale gruppene som sine velgere. Kampen mellom bygde-Høyre og by-Høyre pågikk samtidig med at partiet vokste seg stort, gamle embetsmannsnavn og byeliter mistet seter og andelen sen-navn blant mennene i stortingsgruppene mer enn tredoblet seg i løpet av to valg på 1990-tallet. At Høyre var blitt et folkeparti uti 1980-årene i betydningen høyt medlemstall og med det også flere vanlige samfunnsmedlemmer som partimedlemmer og at FRP presset på, kan ha samvirket til rekruttering som slo ut i økt sen-andel i Høyres stortingsgrupper 10-15 år senere.

En hypotese kan også være at mer profesjonelle og strategiske partiapparater nå legger mer vekt på å komponere valglistene som speiler befolkningen i sine respektive valgdistrikter, kanskje på vei til big data-styrte valgkamper. Det er påfallende at fire partier har så lik utvikling av navnefordeling i løpet av to valg ved århundreskiftet. Det kan overenstemme med Haugsgjerd Allern m.fl. sin observasjon av at partiene motvirker skjevheter i medlemsmassen ved å innstille kandidater til stortingsvalg som er likere velgernes demografiske sammensetning. Også denne

utviklingen kan være påvirket av at FRPs kamp mot de etablerte stortingselitene og mobilisering av folk flest.

Komposisjon av valglister i partistrategien

Av de grunner som her er nevnt, bør kanskje nominasjonsprosessene og nominasjonskomiteene i partiene undersøkes for å finne forklaringer på hvorfor navnesammensetningen på Stortinget i dag speiler befolkningens bedre enn tidligere. Hvem sitter i de ulike nominasjonskomiteene? Er de profesjonelle, med dyp demokratiforståelse, strateger eller alltruister? Hvor bor de, hvilket nettverk har de, hva vektlegges når de komponerer - og overfor nominasjonsmøtene forsvarer - sine nominasjonsinnstillinger? Hva kjennetegner nominasjonsprosessene i de ulike partiene rundt om i landet? Hvor mange deltar, hva slags samspill er det med det sentrale partinivået og i hvilken grad gjør nominasjonsmøtene endringer i listene?

Etter Oslo Høyres nominasjonsmøte foran kommunevalget kunne man den 20.2.2015 lese at: «Nominasjonskomiteens leder Kristin Clemet er svært godt fornøyd med listen, som ble vedtatt uten endringer. - Det har blitt en god, balansert og kompetent liste. Oslo Høyre har nå et meget godt mannskap til den forestående bystyreperioden, sier hun.» (Oslo Høyre 2015)

Hvis Clemet med balanse mener at lista speiler Oslos befolkning, så stemmer det brukbart, med 22 % sen-navn (mot 15 % i hovedstadsbefolkningen/17 % av -velgerne), 15 % ikke-norske navn (mot 31 % i befolkningen/28,5 % av velgerne) og nær halvparten kvinner. Av de ti med stemmetillegg, var det en med sen-navn og to med ikke-norsk navn.

Annerledes var det med fylkestingslista til Østfold Høyre i 2015, en av 30 kandidater hadde sen-navn, mot en av tre velgere i fylket.

Folk leser stemmesedler, ikke valgprogrammer

Det er flere forhold som forteller at partiene anser listene som viktig del av kommunikasjonen med velgerne:

- I Norge tillates «fri flyt» av stemmesedler
- en del kommuner og fylker trykker opp ekstra opplag som partiene kan bestille gratis
- partiaktivister putter disse i folks postkasser
- aktiv listebæring utenfor valglokaler i en del kommuner

Partiene som kan mønstre mange listebærere anses derfor å ha en fordel. Partistrateger som Clemet tar nok i betraktning den norske praksisen med fri flyt av stemmesedler også før valgavlukket, og anser komposisjonen av kandidatnavn for manges valg som viktig. Det kan være flere årsaker til dette: Kjønn, ikke-norske, kanskje også sen-navn, jfr. tidligere omtale.

Partistrateger og nominasjonskomiteer begrunner listesammensetning. Ulike hensyn som listene balanserer, varierer nødvendigvis mellom politiske nivå og innenfor samme parti nasjonalt, i fylker og kommuner.

Rødt gjorde i 2015 et av sine beste valg i Oslo, med en liste som spilte byens befolknings navnefordeling eksakt, med 15 % sen-navn, 31 % utenlandske navn og 53 % andre navn. Men øverste kandidat med sen-navn sto på 19. plass. I 2017 gjorde Rødt sitt beste valg i Oslo noensinne (doblet fra 3,1 % i 2013), med 32 % sen-navn (mot 16 % i 2013), 20 % utenlandske navn og 48 % andre navn. Av stortingspartiene var det bare FRP som hadde høyere sen-andel, mens Feministisk Initiativ og Alliansen hadde enda høyere sen-andel. Navnefordelingen på Rødts oslolister ved de tre siste valgene er ganske forskjellig fra lavere andel sen-navn ved tidligere valg, det er nå blitt sammenheng mellom listekomposisjon og politikk for folk flest, kan man si.

På den annen side har vi eksempelet med Venstre. På Oslo Venstres stortingsvalgliste i 2013 var det av totalt 25 kandidater ingen med sen-navn, på kommunevalglista i 2015 to sen-navn av 59¹⁶ og heller ingen sen-navn av 25 kandidater på stortingsvalglista i 2017.

Eksemplene i avsnittene foran må ses i sammenheng med profesjonaliseringen av politikken, som følge av kontinuitet og opparbeidet kompetanse innen partiapparatene over tid. På bakgrunn av eksemplene ovenfor og de sammenhengene disse synes å inngå i, er det sannsynlig at i alle fall noen partier, tidvis i noen valgdistrikter, kan ha lagt til grunn mer strategisk bruk av navn når valglistene komponeres. Dette ut fra den forståelse at listenes navnekomposisjon har betydning for folks partivalg.

Stortinget, en karrierevei

Dag Terje Andersen er i 2012 opptatt av at stortingsvervet må forbli et tillitsverv og ikke en karrierevei. Det har skjedd en profesjonalisering, en dramatisk økning av representanter som i hovedsak har sin yrkesbakgrunn i partiarbeid (Haugsgjerd Allern m.fl. 2016b og Rasch & Rommetvedt 1999). Dette har betydning for partibygging, nominasjonsprosedyrer og –prosesser, og politikk. Samtidig har utdanningsnivået økt.

¹⁶ En av de to var navneerekkefølgen byttet på slik at sen-navnet var mellomnavn da lista ble levert for godkjenning

For representativiteten - i alle fall målt med denne navnemethoden – var det heldig at utdanningsekspløsjonen hadde sørget for bredde i sosial bakgrunn i de nye generasjonene politikere før eller samtidig med at medlemstallene til partiene gikk ned og profesjonaliseringen tok til. Hvis navnene til stortingsrepresentantene har speilet medlemmene og aktivistene i partiene i etterkrigstiden, så speiler partienes medlemmer samlet befolkningen mye bedre i dag enn tiårene fram til 1997.

Det kan også indikere at tidligere eliter i større grad enn folk flest har gitt opp sine partimedlemsskap, ambisjoner om politikken som karrierevei eller i alle fall trådt ut av aktivistenes rekker. Eksempelene fra Rogaland, kan antas at eliter foretrakk oljesektoren og overlot lokalpolitikken til hvermannsen.

Har det bare «blitt» sånn, eller er det «villet» sånn? FRP var første parti som i to påfølgende stortingsperioder hadde grupper med sen-andel over andelen i befolkningen, noe som følger programmessig at det skulle skje, ut fra partiets tydelige engasjement for den lille mann og mot elitene. Om partiet med det tiltrakk seg relativt flere med sen-navn som medlemmer eller bevisst løftet fram medlemmer med sen-navn, eller om dette var gjensidig forsterkende prosesser, er et spørsmål som reiser seg.

Ved det påfølgende valget i 1997 kom også H og AP over sen-andelen i befolkningen, med SV i hælene. De fire partiene har deretter stort sett holdt seg på nivå med andelen i befolkningen eller høyere. Det blir å spekulere, og da vil en mulig forklaring være at partiene - eller rådgivningsbyrå partiene har fått hjelp av - har finstudert hvordan FRP har rekruttert til og presentert «partiet for folk flest» på valglister, og at det har gitt en smitteeffekt i de tre andre partienes «ticket-balancing». At partiene motvirker skjevheter i medlemsmassen ved å innstille kandidater til stortingsvalg som er likere velgernes demografiske sammensetning, som drøftet på side 24, kan konkret ha skjedd etter finstudie av FRP.

En alternativ mulig forklaring, er at partimedlemmene i nyere tid samlet sett speiler befolkningen bedre enn tidligere, at både utdanning og vett er noenlunde likt fordelt uavhengig av navn, at navn ikke lengre betyr noe i politikken og derfor er irrelevant for hvem som blir folkvalgt. Med en godt fungerende valgordning blir da representativiteten på navn bra, også med svært ulike navnemønstre valgdistriktene mellom.

Imidlertid endret mønsteret seg dramatisk og raskt for H, AP og SV, i retning større representasjon av sen-navn, som hos FRP. Dette taler for at «finstudieforklaringen» også kan ha medvirket.

Stortinget har i denne forstand dermed fått fire partier for folk flest. Slik er de å anse som stemmemaksimerende catch-all partier, med stemmeseddelen som viktig verktøy.

Sentrumspartiernes navnemønster er om lag som før, de fleste av deres representanter er fra fylker i Sør-Norge med lav sen-andel, og tilknytningen til landbruket tilsier mange gårdsnavn.

At partiene etter dette har hatt flere forlik på viktige politiske tema, har også bidratt til at de ses på som stadig likere. Også nedgangen i medlemstall, profesjonaliseringen, kommunikasjon (med stadig likere formuleringer og formidling av politiske budskap) og økt offentlig partistøtte, gjør at ideologiske fundament anses mindre viktige enn før. De samarbeider nærmere - og inngår oftere forlik. Partiene arbeider følgelig mer ut fra samme ståsted og felles interesser enn før, og de betegnes derfor ofte som kartellpartier. En følge av dette kan være at det blir vanskeligere for nye partier å oppnå stortingsmandat.

Flere enn Dag Terje Andersen er bekymret for utviklingen der stortingsrepresentantene mangler annen arbeidslivserfaring enn politikken, og enkelte representanter tar dette personlig; som begrunnelse for å takke nei til gjenvalg.

Stortinget speiler folket bedre enn noen gang

Demografi og demokrati

Undersøkelsen av navnerepresentativitet viser – enten man ser den som navnemønster kun, eller med sen-navn som indikator for noe mer – at Stortinget ikke spilte befolkningen tilfredsstillende før 1997. Funnene er sammenholdt både med utviklingen i andelen kvinner og innvandrere på Stortinget, som utfyller bildet.

1997-2017

Elin Haugsgjerd Allern, Knut Heidar og Rune Karlsen (2016) sin konklusjon er at partimedlemmene fortsatt er godt forankret i de samme sosiale gruppene som sine velgere, også etter «massepartiets gullalder». Videre motvirkes skjevheter i medlemsmassen ved å innstille kandidater til stortingsvalg som er likere velgernes sammensetning enn medlemmene. Samtidig er stortingsrepresentantene nå mer «sosial elite» enn tidligere i 25-årsperioden, fra 1990.

Undersøkelsen med navnemethoden viser at stortingsrepresentantene ikke gjenspeilte befolkningen tilfredsstillende på de to navnekategorier – med representasjonsgrad for sen-navn på 0,5-0,7 i periodene 1945-1997. Det er sannsynlig at representantene i alle disse periodene gjenspeilte sine

partiers medlemmer bedre enn velgerne. Med navnemethoden framkommer det heller ikke at stortingsrepresentantene er mer en «sosial elite» nå enn tidlig på 1990-tallet, tvert i mot: samtidig med nedgang i partienes medlemstall, speiler Stortinget befolkningen bedre i dag enn før 1997.

Med synkende medlemstall og profesjonalisering – også i kommunikasjonsarbeid - er det logisk at partiene tyr til ticket-balancing når kandidater innstilles til stortingsvalg, for eksempel for å oppnå kjønnsbalanse. Enkel big-data dét, som har overstyrt eventuell finstudie av den relativt skeive kjønnsbalansen i FRP.

Med navnemethoden dukker alternative forklaringer opp. En forklaring kan være at de reduserte medlemsmassene speiler sine respektive partiers ulike velgergrupper bedre nå enn før, ved at tidligere «sosiale eliter» har meldt seg ut av partipolitikken i større grad enn «folk flest», mens nye, brede grupper har kommet til i en tid der blant annet sosiale medier har gjort steget til partiorganisering kortere.

At fire partier i løpet av et par valg ved århundreskiftet, etter 50 år med kraftig underrepresentasjon av sen-navn, er overrepresentert med sen-navn, tyder på at noe ekstraordinært har skjedd. I perioden 2001-05 var det «dødt løp» mellom AP, H, og FRP, med nær 27 % sen-navn, mens SVs andel var 35 %. Mot 24 % i befolkningen.

Endringen i navnemønsteret synes ikke å samvirke og samsvare med endringer i de parametrene som brukes av etablert forskning på representativitet.

En mulig forklaring kan være at AP, H og SV har etterapet FRP for å bli parti for folk flest med hensyn til å stille valglister med sen-navn, eller vel så sannsynlig, for å hente sofavelgere og oppnå catch-all effekt, at de har gjort vellykket arbeid ut fra andre gjenspeilingskriterier og at sammenfallet med befolkningens navnemønster er utilsiktet.

Det kan også ha skjedd ved at nominasjonskomiteer her og der bruker navn i strategisk kommunikasjon, som med kjønn og utenlandske navn, fordi de ønsker å speile befolkningen bedre når de presenterer seg. Da Stortinget trådte sammen etter valget i 2017 var to av de seks som omtales som representanter med innvandrerbakgrunn fra FRP, partiet bidrar til at Stortinget i noen grad også speiler innvandrerbefolkningen.

Flere andre forhold kan ha samspilt, som EU-sakens politiske mobilisering av brede lag av folket, i tillegg til utdanningsrevolusjonen fra 1970-tallet. Profesjonaliseringen i og av partier og parlamentarisk arbeid, sammen med eller som årsak til avideologisering, kan ha spilt inn, med en generasjon av velutdannede karrierепolitikere på tvers av gamle sosiale skiller, som har etablert seg som en ny politisk klasse.

Om det veier mer at det er partienes medlemsmasser som har forandret seg, med høyere andel «folk flest», og at økningen i sen-navn på Stortinget fra 1997 bare speiler det, vil være krevende å finne ut av. En slik forklaring ville gi økt demokratisk legitimitet til partiene og det parlamentariske systemet, mer ekthet.

Med MDG og Rødt som stortingspartier er likevel meningsrepresentativiteten utvidet, og navnefordelingen av sen-navn og andre navn i Stortinget har de siste 20 årene speilet befolkningen meget bra, i den grad den kan brukes som indikator eller som supplement til andre indikatorer på representativitet. Partiene synes å evne å representere folkeviljen, oppsummerer Haugsgjerd Allern m.fl. Det er grunnlag for å hevde at de folkevalgte i Norges nasjonalforsamling «står for velgerne», de fleste velgerne mener nok det, i Hanna Pitkins forstand.

Konklusjon

Mye tyder på at tidligere stortingspresident Dag Terje Andersens anliggende, om å sikre bred og representativ rekruttering til politikken går ganske så bra nasjonalt. Sannsynligvis har Stortinget aldri speilt befolkningen så bra som i perioden 2013-2017, i alle fall samlet sett for navnemønster (representasjonsgrad for sen-andel 1,09), kjønn (representasjonsgrad for kvinner 0,81) og landbakgrunn (representasjonsgrad for innvandrerandel 0,23, som i realiteten er høyere).

Økt kvinneandel fra 1985, navnemønster som i befolkningen fra 1997 og økende andel representanter med innvandrerbakgrunn fra 1997 overenstemmer med Haugsgjerd Allern m.fl. når de konkluderer med at demografisk representativitet (og meningsrepresentativitet, som ikke er tema i denne artikkelen) er bra.

Det har skjedd store endringer i Stortingets navnerepresentativitet fra embetsmannsstaten til 1945, og videre til 2017, det er store ulikheter mellom partiene, og store endringer over tid, unntatt for bygdepartiene KRF, V og SP; de speiler sine tradisjonelle velgerbaser i bygde-Norge med lavere andel sen-navn, SP også som interesseparti for primærnæringene.

Representasjonsgraden til sen-navn var 0,5-0,6 fra 1945-81, så 0,6-0,7 fra 1981-1997. Sett sammen med at kvinneandelen før 1973 aldri nådde 10 %, forteller dette at representativiteten på Stortinget var dårlig. Stortinget var til 1997 en sosial elite der også bønder var overrepresentert.

Stortinget ikke lengre en sosial elite?

Undersøkelsen støtter i hovedsak den etablerte valgforskningen, blant annet at Stortinget speiler velgernes demografiske og sosiale bakgrunn bedre nå enn tidligere. Etablert valgforskning viser at Stortinget er mer sosial elite utover i 25-års perioden fra 1990-2015 enn tidlig perioden. Navnefordelingen og analysen av den tilsier at Stortinget tvert i mot var mer sosial elite fram til 1997 enn senere.

Hanna Pitkin ser ideen om representasjon som en kontinuerlig spenning mellom ideal og virkeliggjøring. Som substitutt for direkte demokrati, ved at det gjenspeiler befolkningen på de to navnekategoriene sen-navn og øvrige etternavn, er Stortinget meget representativt for den norske befolkningen så langt i det 21. århundret. Det kan også ses som uttrykk for at hele den demokratiske ordningen er vellykket og fungerende, noe som skaper tillit og legitimitet.

Det er endringer i rekrutteringen i fire partier i løpet av to valg som forklarer den betydelig økte representativiteten fra århundreskiftet. Det er umulig å vite hvorfor og hvordan den endrede rekrutteringen skjedde uten å intervjuer de ansvarlige for sammensetningen av valglister i de angjeldende partiene, og det faller utenfor rammen av undersøkelsen.

Representativiteten var dårlig i det 20. århundret, ikke bare for kvinner. Noen står utenfor nå også. Demokratiet trenger deres erfaringer, og det bare er de selv som legitimt og fullgodt kan representere sine erfaringer. For, parallelt med den økte representativiteten har det skjedd en profesjonalisering av Stortinget, ved en ny elite - politisk klasse - uten variert livserfaring, som tilsier at engasjementet på vegne av og til beste for grupper utenfor ikke blir tilstrekkelig.

Endringen i forholdet mellom sen-navn og øvrige etternavn forklares av flere forhold, som dels virker sammen. FRPs kamp for den lille mann og mot eliten uttrykkes blant annet ved partiets høye andel sen-navn på Stortinget. Det er sannsynlig at det kan ha forløst prosesser i AP, H og SV, slik at navnemønstret i deres stortingsgrupper fra og med 1997 ble mer likt FRPs.

Navnemetoden utfyller og overskrider etablerte metoder

Navnemetode er ikke brukt i norsk statsvitenskap.

Forteller så denne navnemetoden noe om hvor representativt demokratiet er i Norge? Til en viss grad, for med denne metoden framkommer mønstre med store utslag over tid, ulikheter mellom og innenfor partier og en stor endring for Stortinget samlet, i forhold til endringene i befolkningen.

Så noe er det, men hva? Andelen sen-navn i befolkningen har sunket fra anslagsvis nær 50 % i 1900 til 36 % i 1945 til 20,4 % i 2017. Nasjonale myndigheter har hatt ønske om færre sen-navn,

og offentlige tiltak som navnelov (fra 1923) og bøker med forslag til nye slektsnavn (fra 1940) har bevirket reduksjon.

Senere har navneskifter skjedd ved fødsel, og for kvinner ved giftemål, og i begrenset grad etter søknad, og de eldste – som har høyest sen-andel – dør. Gjennom forrige århundret hadde folk med sen-navn mindre eiendom og jobbet i større grad i industri og fiske enn folk med andre etternavn. Slik kan navn i dag fortelle generelt om sannsynlig sosial og økonomisk bakgrunn – og om arv og kulturell og politisk posisjon. Navnemetoden viser ulikhet for navnekategorier i politisk deltakelse.

Mønstrene lar seg drøfte ut fra navneforskning, teori om representativitet og empiriske studier av representativitet i norsk politikk. I denne undersøkelsen gjøres flere funn, og nye spørsmål og antakelser reises.

Et spørsmål er om navnemetoden bare er enda en indikator for sosial gjenspeiling eller om den har større forklaringskraft og derigjennom merverdi, eller om den måler noe annet.

Navnemetoden kan supplere etablerte metoder for å måle folkevalgte forsamlings representativitet. Undersøkelsen er slik også en uavhengig kontroll av norsk forskning på representativitet, slik den er oppdatert og oppsummert av Haugsgjerd Allern, Heidar og Karlsen i boka *After the Mass Party*, da den ikke er anvendt tidligere og overskrider andre metoder ved at den bruker andre kriterier og kategorier. Kanskje kan navnemetoden gi en ny inngang til studiet av representativitet, og på den måten tilføre en egen ny dimensjon i studiet av representativitet.

Kanskje skjemmer navnet ingen, heller ikke i norsk politikk. Da kan fordelingen på de to navnekategoriene ses som en indikator på representasjonsgraden til en mye større andel av befolkningen utenfor de gamle elitene. Følgelig var de godt representerte gruppene enda mer overrepresentert fram til 1997. Overgangen fra embetsmannsstaten til representativt folkestyre kan leses med hjelp av endringer i navnemønstre.

Hvis det er som Haugsgjerd Allern m.fl. konkluderer, at stortingsrepresentantene i 2015 er mer «sosial elite» enn tidligere i 25-årsperioden, fra 1990, så fanger ikke deres veletablerte metode opp at summen av representantenes sosiale bakgrunn må være en annen og bredere nå enn den var i tiden 1945 til 1997, en mer representativ elite. En hypotetisk framskrivning av utviklingen 1945-65, APs storhetstid, gir et storting nesten uten sen-navn utpå årtusenskiftet. Ville det gitt noen funn og utslag i etablert forskning på representativitet?

Ville folk flest opplevd seg representert, og kunne vi opplevd lignende folkelige reaksjoner ved valg og folkeavstemninger som i andre vestlige demokratier de siste årene, også i Norge? Slik gikk det ikke, kanskje fordi Carl I. Hagen og FRP fanget opp skjevheten i løpet av 1980-årene, og bevisst eller ubevisst pushet stortingselitene slik at Stortingets navnemønster har speilet befolkningen fra 1997, et bidrag til demokratisering av norsk politikk.

Grunnlaget la andre partier med utdanningsrevolusjonen, før FRP ble dannet. Mens EF-avstemningen ikke endret navnemønstret til Stortinget utover at SVF fikk en stor gruppe med høy sen-andel, har utdanningsrevolusjonen gitt flere og bredere lag av folket grunnlag for politisk deltakelse. Det kan ha bidratt til at vi i valget etter EU-avstemningen fikk et storting som for første gang gjenspeilte befolkningens navnemønster på de to navnekategoriene, og som også er eneste periode alle partiene har hatt sen-navn blant sine representanter.

Kan det også være andre parametre enn tidligere som er mer relevante og interessante for å måle representativitet i vår tid; blant annet knyttet til økt innvandrерandel i befolkningen? En undersøkelse av dette ville kreve at informasjon om eventuelle tidligere statsborgerskap blir tilgjengelig om alle stortingsrepresentantene. Informasjon om innvandrерandel på Stortinget kan virkelig ikke reduseres til medienes opptelling av representanter med mørkere hudfarge, som nå.

Det er ingen endringer i navnemønstrene perioden før og etter endringene i valgordningen og valgloven etter 1945. Når ny valgordning sannsynligvis trer i kraft i 2021 eller valget etter, med større velgerinnflytelse og færre valgdistrikter, må det forventes at enkeltkandidater og deres navn vil få mer fokus. Tradisjonelle media vil neppe kunne dekke hele regionen/valgdistriktet, og valgdistriktene vil være så store at kandidatene i liten grad vil være kjent for velgerne. Valglistenes navnekomposisjoner vil derfor kunne få økt betydning for velgernes partiidentifisering og preferanser. Slik vil navn være relevant ved medienes og velgernes vurdering av partienes valglistor og stemmesedler og ved måling av Stortingets representativitet, etter hvert som demokratiet reduseres til «big data» og datastyrte valgkampanjer.

Referanser

Aftenposten (20.10.2011). Innvandrere mest strøket fra valglistene. (Nedlastet 11.7.2016)

<http://www.aftenposten.no/osloby/Innvandrere-mest-stroket-fra-valglistene-438311b.html>

Andersen, D. T. (2012, 10. april). En grunnlov verdt å feire. Hentet fra

<https://www.stortinget.no/no/Grunnlovsjubileet/Debatt/Jubileet1/En-grunnlov-verdt-a-feire/>

Dagsavisen (22.12.2011) Endringer i valgloven. Nedlastet 11.7.2016.

<http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/endringer-i-valgloven-1.443048>

Dancygier, R (2013, oktober) The Left and Minority Representation: The Labour Party, Muslim Candidates, and Inclusion Tradeoffs, *Comparative Politics*, Vol. 46, No. 1, pp. 1-21, Comparative Politics, Ph.D. Programs in Political Science, City University of New York

Gjerde, Robert (2017, 1. april) Årets stortingsvalg kan bli det siste med dagens valgordning.

Nedlastet 22.7.2017 <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/Arets-stortingsvalg-kan-bli-det-siste-med-dagens-valgordning-618065b.html>

Haugsgjerd Allern, E., Heidar, K., Karlsen, R. (2016, 2. februar). Myten om de politiske partienes forfall, *Aftenposten*. Hentet fra <http://www.sv.uio.no/isv/om/aktuelt/aktuelle-saker/2016/partiorganisasjoneen---viten-versjon-.html>

Haugsgjerd Allern, E., Heidar, K., Karlsen, R. (2015). *After the Mass Party: Continuity and Change in Political Parties and Representation in Norway*. Lexington/Rowman & Littlefield

Hellevik, Ottar (1969) *Stortinget – en sosial elite?*, Oslo, Pax forlag

Hernes, G. (2016, 1. juli) Brexit viser at eliten ikke skjønner den verdenen den har skapt,

Morgenbladet. Hentet fra <https://morgenbladet.no/2016/06/hernes-om-arsaken-til-brexit>

Johnsen, Torleif (2015, 12. september). Stang ut, Hvermannsen inn. *Klassekampen*. Hentet fra:

<http://www.klassekampen.no/article/20150912/PLUSS/150919950>

Narud, H.M. & Valen, H. (2007) *Demokrati og ansvar*, Oslo: Universitetsforlaget.

Narud, H.M. & Valen, H. (2008). Det norske Storting: Et "folketing" eller en samling "politiske broilere"? , Tidsskrift for samfunnsforskning, Universitetsforlaget

OSSE, <http://www.osce.org/search/pages/norway>

Oslo Høyre (2015, 9. februar) Bystyreliste i rekordfart
<https://www.oslohoyre.no/geirstaib/bystyreliste-i-rekordfart/>

Rasch, Bjørn Erik og Rommetvedt, Hilmar (1999) Makt og demokrati i norsk parlamentsforskning, *Makt- og demokratiutredningens rapportserie*, ISSN 1501-3065 Rapport 2, april 1999, ISBN 82-92028-02-1 <http://www.sv.uio.no/mutr/publikasjoner/rapporter/rapp1999/rapport2.html>

Reybrouk, D. V. (2015). *MOT VALG*, Oslo, Font forlag.

Ringdal, Nils Johan (1989) *Gal mann til rett tid - NS-ministerSverre Riisnæs – en psykobiografi*, Aschehoug

Utne, I. (2001). Utviklinga av slektsnavn i Norge – med særlig vekt på sen-navn. *Genealogen* 2/2001, 13-26. http://folk.uib.no/hnoiu/navn/publ/pdf/Genealogen2001_slektsnavn_300sh.pdf

VG (16.12.2011). Ap vil hindre valgkupp fra innvandrere. Nedlastet 11.7.2016.
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/arbeiderpartiet/ap-vil-hindre-valgkupp-fra-innvandrere/a/10016685/>

VG (18.4.2015) Raymonds kjendiser skaper innvandrersinne i Oslo Ap. Nedlastet 11.7.2016.
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/arbeiderpartiet/raymonds-kjendiser-skaper-innvandrersinne-i-oslo-ap/a/23437087/>

VG (2.8.2016) Raymond på kjendisjakt. Nedlastet 5.8.2016.
<http://www.vg.no/nyheter/meninger/raymond-johansen/raymond-paa-kjendisjakt/a/23754998/>

Tallgrunnlag for artikkelen

Speiler Stortinget og partiene folket?

REPRESENTATIVITET I NORSK POLITIKK MÅLT MED NAVNEMETODE

27. desember 2017

av Torleif Johnsen

Sammendrag

I det følgende gjennomgås og beregnes andelen sen-navn (andelen med siste navn i navnerekkefølgen som slutter på *sen*) i den norske befolkningen fra 1945 til 2017.

Gjennomsnittlig årlig nedgang i andelen sen-navn i befolkningen årene 1995-2017 var 0,25 %, og nedgangen var ganske så lineær, ifølge tall innhentet fra SSB for fireårsperiodene fra 1995 til 2015 samt toårsperioden 2015-17, altså 1 % pr. fireårsperiode.

Den gjennomsnittlige årlige nedgangen i andelen sen-navn fra 1945-95 beregnes til 0,85 % pr. fireårsperiode, på følgende grunnlag.

- Et diagram fra SSB (2007) med prosentandel norskfødte 1906- 2006 med etternavn som slutter på *sen*, se figur 1.
- Gjennomsnittlig årlig reell nedgang for de tre vanligste navnene (Hansen+Olsen+Johansen) årene 1975-2017 var 0,69 %, se figur 2.
- De tre navnene (Hansen+Olsen+Johansen) utgjør en stadig mindre andel av befolkningen. De utgjorde 5,2 % av befolkningen i 1975 og forklarer mer av nedgangen den tida enn de gjør i senere tid, i 2017 utgjør de 2,8 % av befolkningen. Suksessiv økt innvandring (andelen innvandrere med sen-navn er ubetydelig) forklarer mer av nedgangen i andelen sen-navn de senere årene.

Ut fra statistikken kan vi ikke med sikkerhet vite om utviklingen 1945-95 var lineær, men diagrammet fra SSB tyder på det og tallene fra SSB for 1995-2017 viser at utviklingen har vært lineær de siste 22 årene. En gjennomgang av artikler viser at det i likhet med tidligere i århundret også i etterkrigstida var et tema for myndighetene å redusere antall med sen-navn og at mange benyttet anledninger til å skifte til andre slektsnavn. I mangel av mer presise data er nedgangen ført lineær også 1945-95.

Tabell med antall stortingsrepresentanter 1945-2017 sortert på antall og andel av dem med siste navn i navnerekkefølgen som slutter på *sen* per parti og stortingsperiode er ført på siste side.

ANDEL SEN-NAVN I BEFOLKNINGEN 1945-2017

1. Reell og relativ nedgang av sen-navn 1945-2017

1.1. Andelen sen-navn sank med 1,0 % for hver valgperiode 1995-2015

På forespørsel har SSB¹⁷ framskaffet tall for «siste navn i navnerekkefølgen som ender på sen», pr. 1.1. for hvert fjerde år årene 1995-2015. Nedgangen disse 20 årene var lineær, med 1,0 % nedgang for hver kommunevalgperiode, fra 25,8 % i 1995 til 20,9 % i 2015, altså 1 % nedgang i andelen sen-navn i befolkningen for hver lokalvalgperiode.

I toårsintervallet fra 2015 til 2017 var nedgangen på 0,5 %, til 20,4 %, - menn til 20,7 % og kvinner til 20,0 %.

I mangel av eksakt statistikk er andelen sen-navn beregnet tilbake til 1945, fra 1995.

1.2. Det legges til grunn en lineær nedgang på 0,85 % for hver valgperiode 1945-1995

Mens den økte innvandringen forklarer noe av tilbakegangen de siste to-tre tiårene, har andre forhold bidratt til nedgangen de første fire-fem tiårene etter 1945, og det ikke så sikkert at den har vært helt så lineær som legges til grunn i denne undersøkelsen.

Men nedgangen var lineær årene 1995-2017, som redegjort for over, og tall for de tre vanligste navnene årene 1975-2017 viser en meget lineær nedgang for disse tre navnene de siste 42 årene, kfr. figur 2, tilsvarende ca. 2,7 % pr. valgperiode.

Mens de tre navnene utgjør 2,8 % av befolkningen i 2017 utgjorde de 5,2 % av befolkningen i 1975, slik at deres prosentvise større nedgang enn andre sen-navn trakk ned relativt mer – med nær det dobbelte - for 40 år siden. Sannsynligvis før den tid også, gitt at disse tre navnene hadde større prosentvis nedgang enn øvrige navn.

1.3. Usikkerhet om slektsnavn og identitet til 1930-åra, - og deretter

Navneforsker Ivar Utne anslår at 40-50 % hadde sen-navn nasjonalt i 1900, og at nedgangen fordelte seg ganske likt mellom første og andre halvdel av 1900-tallet.¹⁸

I NOU 2001: 1 *Lov om personnavn – Tradisjon, liberalisering, og forenkling* (s. 64) anføres det utfra store navneendringer i Trondheim og Bergen rundt 1910:

Fordi vi ikke har tall for hele landet, kan vi ikke slå fast i hvilken grad de store navneendringene i byene etter århundreskiftet, skyldes at folk har sluttet å ta sen-navn, byttet navn av andre grunner eller flyttet ut av byene. Det er mest sannsynlig en kombinasjon. Dessuten skiftet

¹⁷ SSB v/ Jørgen Ouren har på forespørsel framskaffet tallene for etternavn («siste navn i navnerekkefølgen») som ender på –sen, nasjonalt, for hvert fylke og for ti av kommunene med størst befolkning pr. 1.1.2015.

¹⁸ Utne, Ivar (2001) http://folk.uib.no/hnoiu/navn/publ/pdf/Genealogen2001_slektsnavn_300sh.pdf

bruken ofte fra dokument til dokument for samme person, enten pga. brukernes veksling eller upresise normer for registrering.

Om usikkerheten omkring slektsnavn heter det i samme NOU (også side 64) at

Opplysninger om slektsnavn i denne overgangsfasen, fra slutten av 1800-tallet og fram til 1930-åra, er svært usikre fordi folk flest og nedskriverne ikke har hatt presis oppfatning av hva som var slektsnavn.

Tidlig på 1900-tallet ble det tatt til orde å forby sen-navn, da de skapte mye forvirring og kaos for det offentlige.¹⁹ Den første navneloven, fra 1923, stilte krav om at alle måtte ha slektsnavn og påla bønder å ta navn etter gården sin. Justisminister Riisnæs oppfordret på 1940-tallet folk med sen-navn, som han anså at var danske navn, å skifte til norske navn.²⁰ Nils Johan Ringdal (1989:134) skriver biografien om Sverre Riisnæs at

Alle Olsen`er og Hansen`er måtte det nå bli slutt på. Straks den endelige seier var vunnet, skulle det, mer eller mindre tvangsmessig, deles ut nye etternavn til alle med etternavn på –sen.

Astrid Moss sine bøker²¹ på 1940-tallet, med formål å redusere andelen sen-navn, med til sammen ca. 3 700 navneforslag, må ha påskyndet nedgangen den gangen, og i nevnte *NOU 2001:1 Lov om personnavn – Tradisjon, liberalisering, og forenkling* opplyses at i 1960 var disse "for gode navns vedkommende faktisk oppbrukt".^{22 23}

Tidlig på 1960-tallet ble det gitt navnebevilling til nye navn, kfr. her også de nevnte bøkene til Astrid Moss, til ca. 1 000 (familie)saker årlig, og på 1980-tallet fikk 10 000 navnebevilling årlig, mange av dem skilte kvinner som ville ta tilbake navn fra før ekteskap. Senere er slike prosesser blitt forenklet og mer omfattende.

Fra 1964 ble personnummer med elleve sifre innført, da først fikk myndighetene sikker identitet på landets befolkning.

Gjennomgangen over viser at det i likhet med tidligere i århundret også i etterkrigstida var et tema for myndighetene å redusere antall med sen-navn og at mange benyttet anledninger til å skifte til andre slektsnavn. Navneendringer – bort fra sen-navn – kjennetegner hele etterkrigstiden også, og det synes ikke å være noe i dette som endrer beregningene, heller ikke at nedgangen kan ha vært ganske så lineær.

¹⁹ <http://www.aftenposten.no/fakta/innsikt/Ville-forby-etternavn-som-sluttet-pa--sen-7766105.html>

²⁰ Opplysningen gitt av professor emeritus Finn-Erik Vinje

²¹ *Forslag til nye slektsnavn*, utgitt februar 1940, hadde forslag til 1 700 slektsnavn

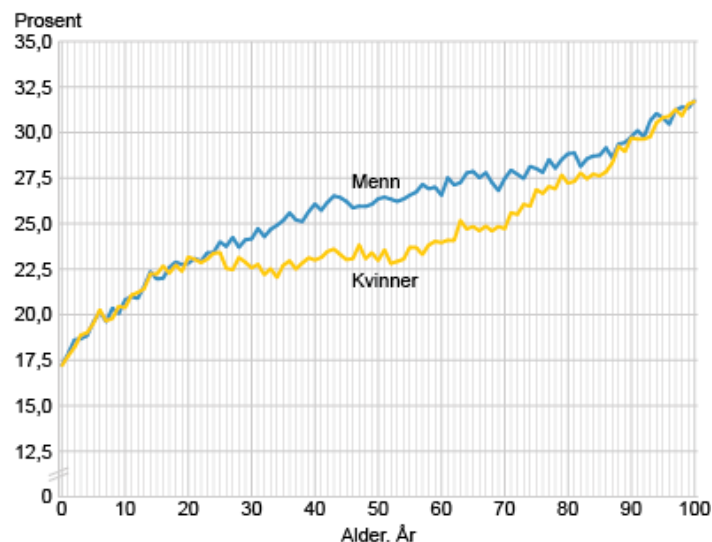
https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2014120128001 mens *2000 nye slektsnavn - forslag* ble utgitt i 1947 https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2012091706070

²² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2001-1/id376445/>

²³ Olav Vekas etternamnsleksikon med navn i 1994 viser at det neppe var tilfelle.

Figur 1:

Prosentandel av norskfødte med etternavn som slutter på sen

Kilde: SSB (2007)

Født: 2006 1957 1947 1906

1.4. Økt innvandring forklarer sterkere nedgang i sen-navn blant fødte etter 1990

Mye av den brattere nedgangen fra ca. 1990 da ca. 22,5 % av de fødte hadde sen-navn - til 2006 da 17,5 % av de fødte hadde sen-navn - forklares av økt innvandring, sen-andelen er mye lavere i innvandrerguppen (inkludert norskfødte av innvandrerforeldre).

De som er 100 år i diagrammet (pr. 1.1.2007) var 39 år i 1945. I 2006 har ca. 32 % av dem sen-navn. Hvor mange flere av de 100-åringene som levde i 2006 hadde sen-navn i 1945 blir i noen grad spekulasjon. Men navneskifte bort fra sen-navn gjennom alle tiårene etter 1945 tilsier at sen-andelen blant disse 100-åringene var høyere betydelig høyere enn 32 % i 1945.

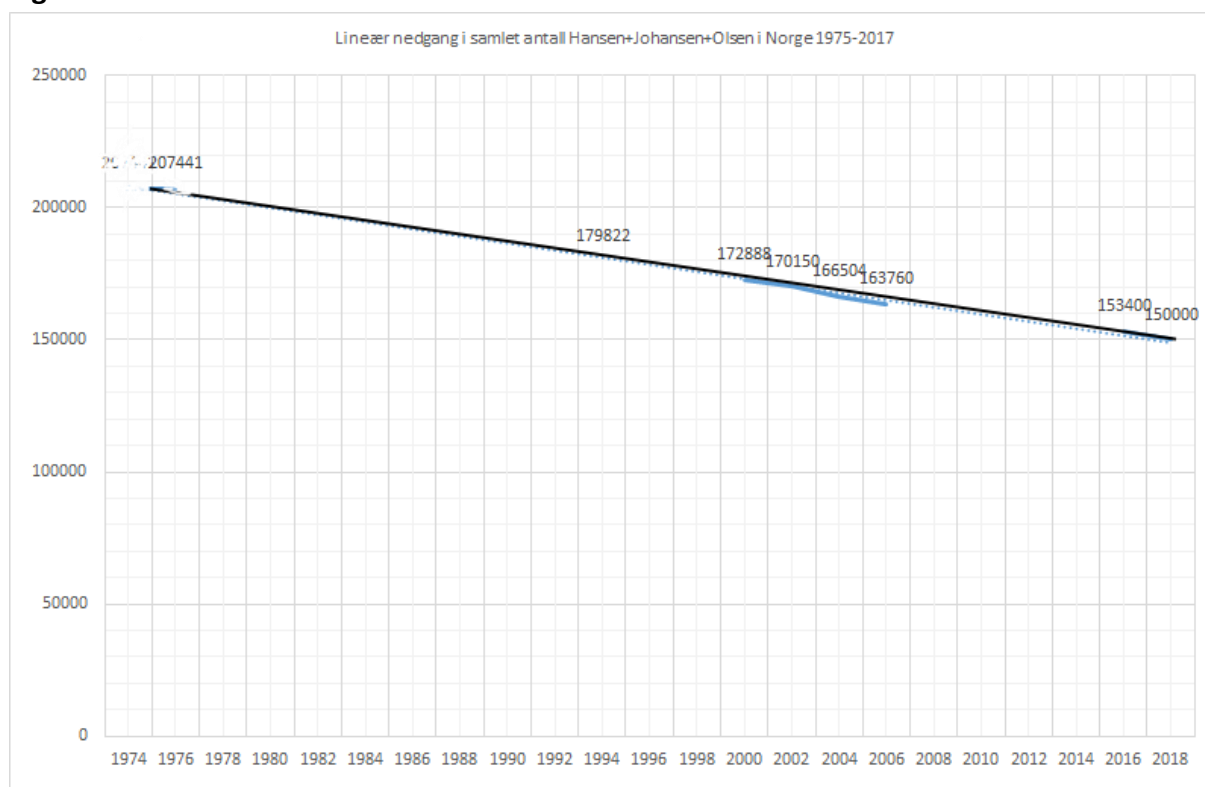
Nedgangen var nokså jevn for menn fram til ca. 1980, mens den var noe brattere for kvinner – det er navneskifte ved giftemål og at sen-navn velges bort ved fødsel som er den sannsynlige hovedforklaringen.

1.5. Tilbakegangen av sen-navn er lineær, og jo flere bærere jo større reell tilbakegang

Navneforsker Olav Veka som i 2016 utga revidert utgave av Norsk etternamnleksikon, opplyser at det reelle antallet med sen-navn fortsatt synker, og jo flere bærere jo større reell tilbakegang. Tross befolkningsøkning, også uten netto innvandring. Nedgangen i Olsen, Hansen og Johansen har fortsatt også årene 2006-2017. Hans observasjon samsvarer med følgende utregninger.

Nedgangen er ganske så lineær for de tre vanligste etternavnene samlet for årene 1975-2017, i likhet med nedgangen for alle sen-navn samlet 1995-2017.

Figur 2: Samlet antall Hansen+Johansen+Olsen 1974-2018

Heltrukket vart linje er (av teknisk grunn) trukket fra midten av intervallet 1974-1976 fordi 1975 er året lengst tilbake som det foreligger eksakt antall for Hansen+Johansen+Olsen, antallet var i 1975 på 207 441. 1.1.2018 var antallet 149 915, ned fra 153 400 pr 1.1.2016. Stiplet linje er trendlinjen for alle tallene som er med.

I 1975 utgjorde de tre navnene 5,2 % av befolkningen, ved overgangen til 2018 utgjør de 2,8 %.

De tre vanligste navnene, Hansen+Olsen+Johansen, sank i henhold til NOU 2001: 1 (s. 63) fra 207 441 i 1975 til 174 000 pr. 1.1.2000,²⁴ som gir en gjennomsnittlig årlig nedgang på 0,65 %.

En nyere artikkel fra SSB januar 2006²⁵ oppgir at antallet i 2000 var på 172 888, som gir en gjennomsnittlig årlig nedgang på 0,67 % for årene 1975-2000 (NOU 2001:1 og SSB 2006)

I perioden 1975-1994 var årlig gjennomsnittlig nedgang **0,70 %** (NOU 2001:1 og SSB 2006)

I perioden 1994-2006 var årlig gjennomsnittlig nedgang **0,74 %** (SSB, 2006).

I perioden 1994-2000 var årlig gjennomsnittlig nedgang 0,64 % (SSB, 2006).

I perioden 2002-2004 var årlig gjennomsnittlig nedgang 1,10 % (SSB, 2006).

I perioden 2000-2006 var årlig gjennomsnittlig nedgang 0,88 % (SSB, 2006).

I perioden 2006-2017 var årlig gjennomsnittlig nedgang **0,70 %** årlig (SSB, 2006 og SSB 2017).

I perioden 2000-2017 var årlig gjennomsnittlig nedgang 0,74 % årlig (SSB, 2006 og SSB 2017).

²⁴ NOU 2001:1 s. 63

²⁵ <http://ssb.no/befolkning/statistikker/navn/aar/2007-01-25>

I perioden 1994-2017 var årlig gjennomsnittlig nedgang 0,69 % årlig (SSB, 2006 og SSB 2017).

Årlig gjennomsnittlig nedgang for perioden 1975-2017 var **0,65 %** (NOU 2001:1 og SSB 2017).

Små feil i statistikk og utregning til tross, så er utviklingen 1975-2017 ganske så lineær (varierende mellom 0,64-1,1 % årlig nedgang) for de tre vanligste navnene, tilsvarende ca. 2,7 % pr. valgperiode, mot 1 % pr. valgperiode for alle sen-navn samlet 1995-2017.

Legger vi til grunn at utviklingen gjennom årene har vært lineær - i mangel av data som viser annen utvikling, og sannsynliggjort i det ovennevnte ved hjelp av foreliggende tall for de tre vanligste sen-navnene tilbake til 1975 -, og at nedgangen i andelen med sen-navn var jevn også for dem som i 1945 var over 39 år, så vil andelen sen-navn blant de som var 39 år i 1945 være ca. 37-38 %.

Gjennomsnittsborgeren (medianen) var 30,5 år i 1945 ⁻²⁶ - i 2015 var den 39 år²⁷, så derfor, med en beregnet nedgang i sen-andelen på 0,25 % årlig, anslås andelen sen-navn i 1945 til ca. 36 %.

Men de forannevnte ulike tallene for de tre vanligste navnene for 1975 i NOU 2001:1 og SSB 2006 kan tyde på at alle tall ikke er helt korrekte etter innføringen av personnummer fra 1964 heller. Beregningen av sen-navn 1945-95 er anslag på grunnlag av det som er funnet av kilder med ulik tilnærming og informasjon, og grad av presisjon, og må ses i lys av det.

2. Ca. 25 % av velgerne ved stortingsvalget 2017 hadde sen-navn

Av diagrammet utgitt av SSB i 2007, der 0 år (norskfødte i løpet av 2006, med under 17,5 % sen-navn) er pr. 31.12.2006 (1.1.2007), kan det avledes at av velgerne ved stortingsvalget 2017 (de over 18 år, og som er norske statsborgere) har ca. 25 % sen-navn, også aldersstrukturen i valgmanntallet (medianvelgeren anslås å være ca. 45 år gammel) tatt i betraktning.

I denne undersøkelsen og artikkelen er den samlede befolkningen, og ikke velgerne, som det sammenholdes med.

²⁶ Beregnet ut fra SSBs tall, her:

<https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/Define.asp?MainTable=FolkemEttAarig&KortNavnWeb=folkemengde&PLanguage=0&checked=true>

²⁷ http://www.indexmundi.com/norway/median_age.html

Tabell: Antall stortingsrepresentanter 1945-2017, og antall og andel av dem med sen-navn og ikke-norske navn. Sortert på parti og stortingsperiode.

	V	AP	SV	FRP	H	KRF	SP	andre	TOTALT	%
2.10.2017	8	49	11	27	45	8	19	1 MDG 0%	169	
-sen	0	13 (26,5)	1 (9,1%)	6 (22,2%)	10 (22,2%)	0	2 (10,5%)	1 Rødt 0%	32	18,9%
Ikke-n.n.	1	2	0	2	1	0	0	0	6	3,6%
2013-17	9	62	9	35	57	10	13	1 MDG	196	
-sen	0	17 (27,4%)	2 (22,2%)	13 (37,1%)	12 (21,1%)	1	0	0	45	23,0%
Ikke-n.n.	1	2	0	1	2	0	0	0	6	3,0%
2009-13	2	75	17	41	30	10	16		191	
-sen	0	24 (32%)	6 (35,3%)	15 (36,6%)	5 (16,6%)	2	0		52	27,2%
Ikke-n.n.	0	1	1	0	0	0	0		2	1%
2005-09	12	71	19	38	28	14	15		197	
-sen	2 (16,7%)	23 (32,4%)	8 (42,1)	11 (28,9)	6 (21,4%)	3 (21,4%)	1		54	27,4%
Ikke-n.n.	0	1	1	0	0	0	0		2	1%
2001-05	4	53	23	26	45	26	10	1 KP/TvF	188	
-sen	0	14 (26,4%)	8 (34,8%)	7 (26,9%)	12 (26,7%)	3 (11,5%)	1	1	46	24,5%
Ikke-n.n.	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0,5%
1997-01	8	80	10	25	24	30	15	1 KP	193	
-sen	1	20 (25%)	2	9 (36%)	7 (29,2%)	4	2	1	46	23,8%
Ikke-n.n.	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0,5%
1993-97	1	83	13	10	29	13	32	1 RV	181	
-sen	0	17 (20,5%)	2	3 (30%)	6 (20,7%)	0	5 (15,6%)	0	33	18,2%
1989-93	--	84	18	23	45	18	12	1 Fff/Aune	201	
-sen		20 (23,8%)	2 (11,1%)	5 (21,7%)	5 (11,1%)	1 (5,6%)	2	0	35	17,4%
1985-89	--	82	6	3	62	18	13		184	
-sen		22 (26,8%)	1	0 (0%)	10 (16%)	1	2		36	19,6%
1981-85	2	76	4	4 FRP	67	19	11		183	
-sen	0	20 (26,3%)	1 (25%)	2 (50%)	10 (14,9%)	2	2		37	20,2%
1977-81	2	92	2 SV	--	41	22	13		172	
-sen	0	19 (20,7%)	0		4 (9,8%)	3	1 (7,8%)		27	15,7%
1973-77	2	74	17 SVF	6 ALP	29	22	24	1 DNF	175	
-sen	0	18 (24,3%)	6 (35,3%)	0 (0%)	3	2	1	0	30	17,1%
1969-73	16	83	--		34	18	25	9 DNF	186	
-sen	1	23 (27,7%)			6 (17,6%)	1	0	1	32	17,2%
1965-69	20	76	2 SF		37	13	20		168	
-sen	1	21 (27,6%)	1		5	0	0		28	16,7%
1961-65	15	84	2 SF		34	16	19 SP		170	
-sen	1	20 (23,8%)	1		6	0	0		28	16,5%
1958-61	15	89			30	12	15 BP	1 NKP	162	
-sen	1	22 (24,7%)			7	1	0	0	31	19,1%
1954-57	16	91			27	16	16 BP	3 NKP	169	
-sen	1	23 (25,5%)			7	3	0	1	35	20,7%
1950-53	24	101			23	10	12 BP		170	
-sen	5	27 (26,7%)			5	0	0		37	21,8%
1945-49	22	89			27	8	11 BP	11 NKP	168	
-sen	3 (13,6%)	27 (30,3%)			6 (22,2%)	0	0	3	39	23,2%
TOTALT	178	1494	153	238	714	303	311	32	3423	
-sen	16 9%	390 26,1%	41 26,8%	71 29,8%	132 18,5%	27 8,9%	19 6,1%	7 21,9%	703	(20,5%)
Ikke-n.n.	2	7	2	3	4	0	0	0	18	(0,5%)

Kilde: <https://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Partiene/>

* Uavhengige og meldt overgang til annet parti er i tabellen ført på partiet de ble valgt på liste for.

* Partier som har hatt regjeringsmakt i løpet av en periode har rekruttert fra Stortinget til regjeringen (inkl. statssekretærer perioden 2013-17), og de fast møtende vararepresentantene er da stortingsrepresentanter etter Grunnloven, og inngår derfor i tabellen.

* Ikke-norske navn: Her brukes betegnelsene slik de brukes i media av hvilke representanter som har innvandrerbakgrunn. Hudfarge og ikke-vestlig bakgrunn/tilknytning er kriteriet. Det er sannsynlig at mange flere stortingsrepresentanter har innvandrerbakgrunn og er registrert som innvandrere i SSBs statistikk.